

Hunt Institute for Botanical Documentation
5th Floor, Hunt Library
Carnegie Mellon University
4909 Frew Street
Pittsburgh, PA 15213-3890
Contact: Library
Telephone: 412-268-2434
Email: huntinst@andrew.cmu.edu

The Hunt Institute is committed to making its collections accessible for research. We are pleased to offer this digitized version of an item from our Library.

Usage guidelines

To the best of our knowledge, this item is in the public domain. We have provided this low-resolution, digitized version for research purposes. To inquire about publishing any images from this item, please contact the Institute.

About the Institute

The Hunt Institute for Botanical Documentation, a research division of Carnegie Mellon University, specializes in the history of botany and all aspects of plant science and serves the international scientific community through research and documentation. To this end, the Institute acquires and maintains authoritative collections of books, plant images, manuscripts, portraits and data files, and provides publications and other modes of information service. The Institute meets the reference needs of botanists, biologists, historians, conservationists, librarians, bibliographers and the public at large, especially those concerned with any aspect of the North American flora.

Hunt Institute was dedicated in 1961 as the Rachel McMasters Miller Hunt Botanical Library, an international center for bibliographical research and service in the interests of botany and horticulture, as well as a center for the study of all aspects of the history of the plant sciences. By 1971 the Library's activities had so diversified that the name was changed to Hunt Institute for Botanical Documentation. Growth in collections and research projects led to the establishment of four programmatic departments: Archives, Art, Bibliography and the Library.

PERSICA

Pfersichbaum.

ee

N O M I N A.

Persica cur
dicta.

ΕΡΣΙΚΗ μηλέα Græcis, Persica mālus Latinis: antiquum nomen herbarij uulgares retinuerunt: Germanis Persichbaum appellatur. Persica forte dicta, quod ex Perside primum aduecta sit.

F O R M A.

Persica folijs amygdalæ maioribus constat: flore subpuniceo, pomo carnosø, succulento, foris lanuginoso, dura intus & scabra nuce, in qua nucleus qualis amygdalis.

L O C V S.

Passim in hortis, uineis potissimū, nascitur. Gaudet autem aquosiss.

T E M P V S.

Floret primo statim uere, fructus uero eius autumni ferè exitu maturescit, celerimē marcescens.

T E M P E R A M E N T V M.

Persica arbor in germinibus & folijs uincentem amaram qualitatē habet, ut hoc nomine calidam esse nemo dubitare possit. Fructus eius in secundo ordine frigidus & humidus existit.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Persica poma stomacho grata sunt, matura bonum faciunt aluum, cruda uero aluum constringunt. Siccata uehementius adstringunt. Siccorum decoctum haustum stomachi & uentris fluxiones sistit.

E X G A L E N O.

Folia Persicæ trita & super umbilicum imposita lumbricos necant. Alioqui sanguine etiam discutiens medicamentū est. Pomorum uero eius succus & ueluti caro facile corrumpitur, omninoq; noxam infert, quapropter haud post alios cibos ultimōq; sicut nonnulli solent, illa offerri oportet; nam in summo natantia corrumpuntur. Huius uero, quod omnibus cōmune est, meminisse oportet: quæcunq; uitiosi succi, quæ humida & lubrica sunt, facileq; descendunt secedunt, præ alijs comedenda esse: sic enim & ipsa celeriter subeunt, & alij p̄ræeunt, ac quasi iter muniunt. Postremò autem sumpta, tñà secum alia quoq; in corruptionem trahunt,

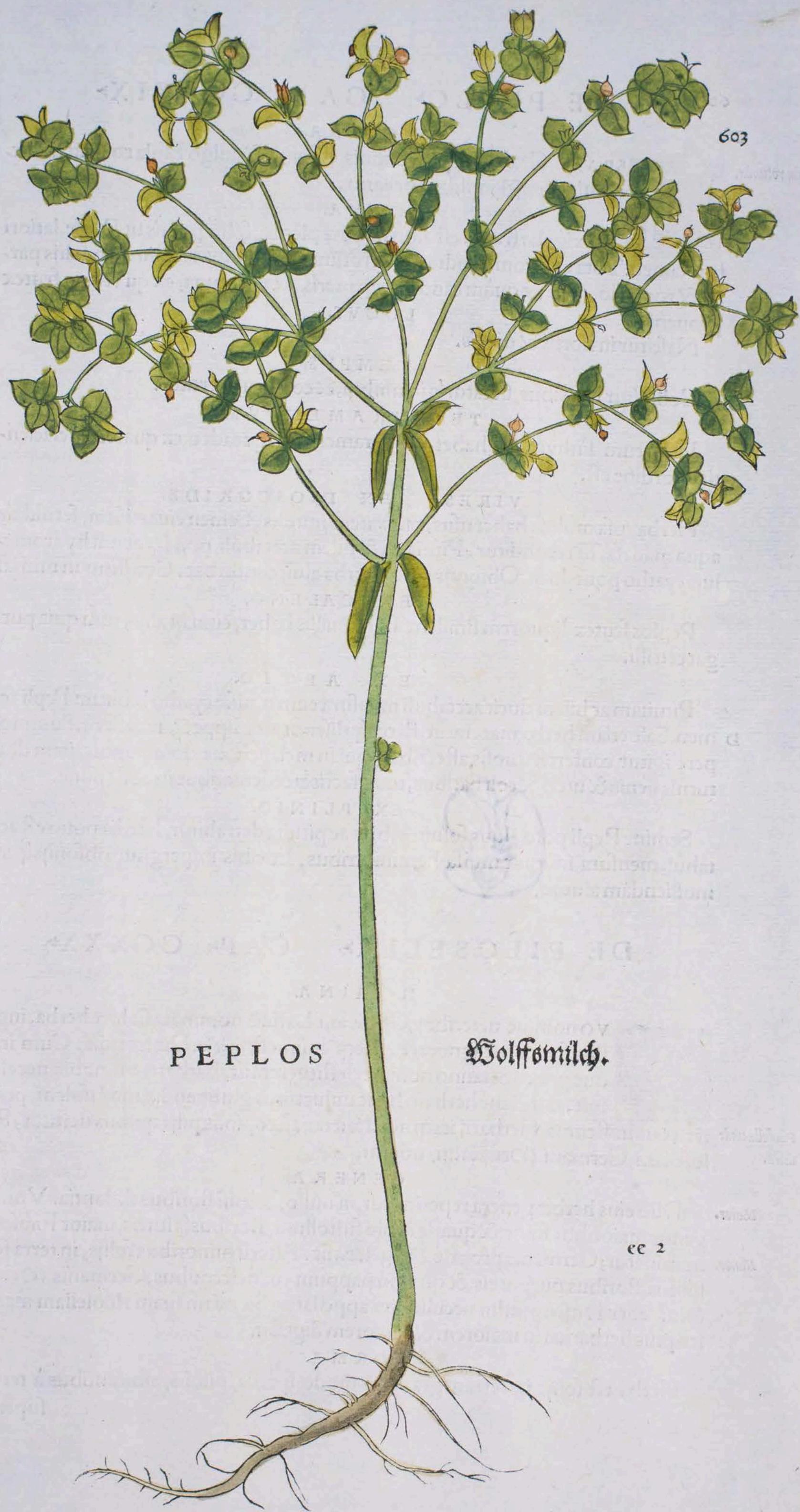
E X P L I N I O V A L E R I A N O.

Persicorū cibus est quidem stomacho inutilis, eò quod citò succus eius inacescat, & caro æque in digestione uitietur, uerum minimè grauis, dum non diutius in intestinis moratur, & ad imā semper exitu celeri festinat. Persicorum cibus negatur à medicis membra nutrire. Sed & Galenus suadet nunquam omnino post cibum sumere, corrumpi affirmans si cibis cæteris innatent. Persicorū folia trita & imposta uentris animalia perimunt & expellunt. Eadem sicca & in puluerem tusa, recentes plagas cruentorū uulnerum claudunt. Nucleus persicorum capitis dolori cum oleo & aceto tritus illinitur: quamuis quidam cum solo rosaceo terere maluerint. Gummi gutta quam Persici truncus illachrymat, fluenti alio medetur. Eadem mixta cum uino etiam in uesica lapillos frangit. Trita ex aceto impetigines reprimit. Decocta cum croco tumores faucium mitigat. Asperam arteriæ canalem leuiorem facit. Excreantibus sanguinem miro modo subuenit. Thoracis obstrictos sinus referat; uitia pulmonis expurgat.

A P P E N D I X.

Flores Persicæ saccharo conditi, instar rosarum aut uiolarum, aluum haud leui-
ter mouent atque subducunt.

DE PEPLO.

ee 2

C

NOMINA.

Efula rotunda. ΕΡΛΟΣ Græcis, Peplos Latinis, officinis & uulgo Efula rotunda, Germanis Teufelsmilch appellatur.

FORMA.

Exiguus frutex est albo liquore plenus: folijs paruis ut Rutæ, latori bus tamen. Tota eius coma dodrantalis, rotunda, humili fusa: semine sub folijs paruo & rotundo, minore quam candidi papaueris. Radice una, ex qua totus frutex prouenit.

LOCVS.

Nascitur in hortis & uineis.

TEMPVS.

Colligitur messibus, siccaturq; in umbra, & continuè uertitur.

TEMPERAMENTVM.

Idem cum Tithymallis habet temperamentū, atque adeo ex quarto calefacientium ordine est.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa multos habet usus, radix uero inutilis. Semen eius tufsum, feruidaq; aqua madefactū reconditur. Pituitam & bilem acetabuli pondere cum hydromelitis cyatho potū ducit. Obsonijs mixta herba aluū conturbat. Conditur in muria.

EX GALENO.

Peplos frutex liquorem similem Tithymallis habet, cum in alijs, tum quia purgat seu illi.

EX AETIO.

Pituitam ac bilem ducit acetabuli mensura cum mulsa cyatho bibitum Pepli se men. Sale etiam herba maceratur, flatusq; discutit, ut Hippocrates afferit. Summopere igitur confert flatuosis affectibus, qui in melancholia dominantur, item diu turnis lienis & uteri & coli flatibus, tumefactisq; cedematibus in abdome.

EX PLINIO.

Semen Pepli poto aluus soluitur, bilis ac pituita detrahitur. Media potio est acetabuli mensura, in aquæ mulsa heminis tribus. Et cibis inspergitur obsonijsq; ad molliendam aluum.

DE PILOSELLA CAP CCXXX

NOMINA.

Pilosella unde **Q**uon nomine ueteribus Græcis aut Latinis nominata sit hæc herba, ingenuè fateor me ignorare. Necq; enim est μωσες Dioscoridis. Cum itaque græco & latino nomine destitueremur, barbaro uti nobis necesse fuit, nisi planè herbam hanc uulneribus glutinandis mirè utilem, prædicta terire uoluissemus. Herbarij itaq; nostræ ætatis à copiosis pilis quibus uestitur, Pilofellam, Germani Menßörlin/uocant.

GENERA.

Maior. Duo eius herbæ genera reperiuntur, in nullo ferè nisi floribus distantia. Vnum genus maioribus folijs, & quæ se à solo sustollunt, floribusq; luteis, maior Pilosella **Minor.** nominatur, Germanis propriè Nagelkraut. Alterū minoribus folijs, in terra sesilibus, floribus purpureis, & quasi in pappum euanescentibus, Germanis Menßörlin/oder Hasenpfärlin peculiariter appellatur. Sic etiam suam Pilosellam manu scriptus herbarius in maiorem & minorem digessit.

FORMA.

Herba est folijs in terram graminis modo sparsis, pilosis, albicantibus à terra, superne

PILOSELLA
MAIOR.

Nagelkraut.

cc 3

PILOSELLA
MINOR.

Wettwörlein.

A supernè uarentibus, floribus luteis aut purpureis, radice in exilitatē multam extenuata. Ex qua descriptione sole clarus fit, eam herbam quæ à Græcis Myosotis, à Latinis autem Auricula muris dicitur, non esse Pilosellam: nam, ut reliqua taceam, neque maior neque minor Pilosella cœruleum flosculum uelut Anagallis obtinet; ut non parum errant herbarij nostri temporis qui Pilosellam alio nomine Muris auriculam appellari tradunt.

LOCVS.

Nascitur utrumque genus locis montosis & collibus terrenis. Maior autem inuenitur etiam in asperis & incultis agrorum limitibus.

TEMPS.

Maio & Iunio potissimum mense florent. Minor tamen Pilosella paulò post initia Iunij mensis disperit, & nusquam subinde inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Esse calidas & siccas Pilosellas gustus palam declarat: habent enim ad strictionem exigua quadam acrimoniam coniunctam, ut hoc nomine ad purificanda ac subinde glutinanda uulnera sint mirificè utiles.

VIRSES EX RECENTIORIBVS.

Ferunt foliorum farinam uulnera mirum in modum glutinare. Herbae recentis succum exprimunt ad cohibendos quartanæ febris horrores. Eodem tingunt gladiorum aciem, ut omne ferrum aliud domet, secetq; ferrum enim quod huius succo cōmaduit tantam contrahere duritiam, tamq; magnū induere robur produnt, ut chalybis aciem respuat. Has certè omnes facultates manuscriptus herbarius Pilosellæ adscribit. Recentiores huius herbæ radicem Maio mense effossam, siccata, & in puluerem redactam, ac subinde potam, aut in cibo datam, efficacissimum esse ad B uersus ramicem remedium tradunt.

DE PIMPINELLA CAP. CCXXXI.

NOMINA.

VT appellata sit Græcis aut Latinis herba hæc quam hodie uulgaris herbariorum & officinæ Pimpinellam uocant, nondum nobis certò scire licuit. Sunt qui Pampinulam & Bipennulam nominent, Germani Bi-pampinula. binellen & Bibernellen appellant.

GENERA.

Duūm est generum Pimpinella. Una maior, radice admodum longa, folijs multifariam scissis, Sisaro haud dissimilibus, caulis angulosis, floribusq; in summo exiguis & candidis. Altera minor, caulis rufescens, folijsq; minoribus, & non dissectis multifariam, sed serratis tantum, alias priori per omnia similis.

FORUMA.

Herba est folio mucronato, dissecto, aut in extremitatibus serrato, caulis ab eadem radice binis aut trinis, angulosis, & interdum rubentibus, in quorum summo nascuntur flores minutæ & candidi, & ijs decidentibus semen exiguum Oreselini semini simile. Radice crassa, longa, & subrubente, acri admodum.

LOCVS.
Lucis & opacis locis minus, in pratis autem maius, affatim citra cultū erumpit.

TEMPS.
Æstate in autumnum usque floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum acrimoniam non exiguum in gusto præ se ferat, hauddubie in secundo ordine calida & secca erit, imò secundum calefaciendi ordinem excedere credibile est, & ad tertium ferè accedere.

PIMPINELLA
MAIOR.
Groß Bibinel.

PIMPINELLA
MINOR.

Klein Bibinell.

C VIRES EX RECENTIORIBVS.

Pimpinellæ succus bibitur contra serpentum morsus. Ex uino pota calculos terit. Stranguriā etiam decocta leuat. Succus eius potus omne uenenum discutit. Aqua eius ignis uī expressa oculorū caliginem discutit. Hæ sunt facultates quas illi antiquus herbarius tribuit. Alij tradunt succum eiusdem faciei maculas detergere posse. Est autem radicis Pimpinellæ tum usus præcipuus, quum sœuentis populatim pestilentiae contagia arcere conamur; unicè enim uenenis aduersatur, & corpora ab hac lue uindicat, ut adfirmant, si tantum in ore teneatur. Quod certè non potest ea quam hodie Sanguisorbā uocant herba. Quare mirum in modū errant, qui hanc cum Pimpinella confundunt, ut fusius suo dicemus loco,

DE PASTORIA BVRSA CAP. CCXXXII.

NOMINA.

Bursa aut pe-
ra pastoris cur-
dicta.

VO nomine herba quam uulgs Pastoriam bursam appellat græcis & latini medicis dicta sit, ignorare me ingenuè fateor. Sunt qui peram etiam pastoris nominent, à folliculis in exiguae uulgæ similitudinem compressis, turbinata cordis effigie. Germanis Deschelkraut & Hir-

tensekel uocatur.

FORMA.

Herba raro pede altior, ramosa, Erucae folia habens, at minora. Flores exiguos, candidos. Semen in uulgis minutum & nigrum. Radicem candicantē & oblongā.

LOCVS.

Nascitur propter uias passim, & in parietinis.

TEMPVS.

Iunio & Julio mensibus legitur.

TEMPERAMENTUM.

Refrigerat & adstringit.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Ex aceto trita collectionum inflammationes refrigerat, ac eò confluentes humores cohibet. Imponitur sacrī ignibus, & quibus stomachus æstuat. Succus eius purulentis auribus infunditur. Cruenta sanat uulnera. Medetur dysentericis, sanguinem excreantibus, nec non muliebri profluvio. Manuscriptus herbarius addit hanc sanguinem è naribus profluentem sistere mirificè posse. Herbam quoque manu tantum gestatam, mox idem efficere tradit. Quid multa; mirè efficax est in comprimentis omnibus sanguinis eruptionibus.

DE PEDE

PASTORIA
BVRSA.

Deschelkraut.

PES LEONIS

Synaw.

A

N O M I N A.

QVAM uulcus herbariorū Pedem leonis nominat, non est Dioscoridis Leontopodium, id quod descriptio satis monstrat. Quo uero nomine Græcis & Latinis appellata sit, nihil nondum constat. Sunt ex barbaris qui Alchimillam, alij etiam qui plantam leonis nominant. Sic autem dicta, quod folia habeat instar leonini pedis lata & rotunda. Germanis *Synnar*/ Löwentapen/Löwenfuß/ & vñser frawen mantel uocatur.

Leontopodium
Dioscoridis non
est Pes leonis her
bariorum.
Alchimilla.
Pes leonis cur
dita.

F O R M A.

Dodrantalis est herba, folia lata, crista & rotunda octo serratis distinta, non tamen ad pediculos usque, qui statim è radice exeunt, fissa habens. Flores item exiguo & luteos profert. Radicem digito crassiorem, & sesquipalmo longiorrem, subrubescensem.

L O C V S.

Passim in pratis, in alto potissimum sitis, nascitur.

T E M P V S.

Maior mense erumpit, ac inter Iunij initia floret.

T E M P E R A M E N T V M.

Folia & radix ad strictione uehementi participant, atque adeo exiccat. Recentiores id ipsum in secundo efficere ordine tradunt.

V I R E S E X R E C E N T I O R I B V S.

Vulneribus glutinandis aptissima est. Decocto enim illius lauant utiliter omnia uulnera. Linteum quoque in eo madefactum illis cōmodè imponitur. Mulierum mammas impense laxas linteum decocto eiusdem intinctum & impositum, duras solidasq̄ efficit. Decoctum denique hoc epotum interanea uulnera, rupturasq̄ gluit. Et quod dictu mirum est, tanta eius plantæ in glutinando uis est, ut ramices intestinorum, in pueris potissimum, sanare posse.

DE POLYGONO MARE ▶ CAP ▶ CCXXXIII ▶

N O M I N A.

OAVRONON ἀγγεῖον græcē: Proserpinaca, Seminalis à seminis multitudine, & Sanguinalis à cohibendo sanguine nominatur. Officinalis Corrigiola & Centumnodia. Germanicē Weggras/ Denngras/ Wegdratt appellatur. Polygonon à geniculorum frequentia, & multitudine dictum est.

Seminalis cur
dicta.
Sanguinalis.
Corrigiola.
Centumnodia.

F O R M A.

Herba est ramis tenuibus, teneribus, copiosis, geniculis intersectis, in terra gradinī modo repentinibus. Folij Rutæ similibus, longioribus tamen, iuxta singula folia semine, unde masculum uocatur. Flore albo aut puniceo.

L O C V S.

Nascitur passim, quotidieq̄ pedibus conculcatur, sua sponte in aggeribus & semitis proueniens.

T E M P V S.

Æstate floret, quo etiam tempore legitur.

T E M P E R A M E N T V M.

Vt ad strictionē quandam obtinet Polygonum, ita sanē uincit in eo aqueum frigidum, ut uidelicet secundi sit ordinis medicaminū refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Est etiam exiccatorium.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Vim habet adstringendi & refrigerandi succus Polygoni potus. Prodest sanguifflff nem ex-

N O M I N A.

QVAM uulgu herbariorū Pedem leonis nominat, non est Dioscoridis Leontopodium, id quod descriptio satis monstrat. Quo uero nomine Græcis & Latinis appellata sit, mihi nondum constat. Sunt ex barbaris qui Alchimillam, alij etiam qui plantam leonis nominant. Sic autem dicta, quod folia habeat instar leonini pedis lata & rotunda. Germanis Synnaw / Löwentapen / Löwenfuß / & vñser frāwen mantel uocatur.

Leontopodium
Dioscoridis non
est Pes leonis her
bariorum.
Alchimilla.
Pes leonis cur
dicta.

F O R M A.

Dodrantalis est herba, folia lata, crispa & rotunda octo serratis distincta, non tamen ad pediculos usque, qui statim è radice exeunt, fissa habens. Flores item exiguo & luteos profert, Radicem digito crassiorem, & sesquipalmo longiorrem, subrubescensem.

L O C V S.

Passim in pratis, in alto potissimum sitis, nascitur.

T E M P V S.

Maio mense erumpit, ac inter Iunij initia floret.

T E M P E R A M E N T U M.

Folia & radix ad strictione uehementi participant, atque adeo exiccat, Recentiores id ipsum in secundo efficere ordine tradunt.

V I R E S E X R E C E N T I O R I B V S.

Vulneribus glutinandis aptissima est. Decocto enim illius lauant utiliter omnia vulnera. Linteum quoque in eo madefactum illis cōmodè imponitur. Mulierum mammas impense laxas linteum decocto eiusdem intinctum & impositum, duras solidasq; efficit. Decoctum denique hoc epotum interanea vulnera, rupturasq; glu batinat. Et quod dictu mirum est, tanta eius plantæ in glutinando uis est, ut ramices intestinorum, in pueris potissimum, sanare posse.

N O M I N A.

POΛΥΡΩΝ ον græcē: Proserpinaca, Seminalis à seminis multitudine, & Sanguinalis à cohibendo sanguine nominatur. Officinis Corrigiola & Centumnodia. Germanicē Weggraß / Denngraß / Wegdritt appellatur. Polygonon à geniculorum frequentia, & multitudine dictum est.

Seminalis cur
dicta.
Sanguinalis.
Corrigiola.
Centumnodia.

F O R M A.

Herba est ramis tenuibus, teneribus, copiosis, geniculis intersectis, in terra graminis modo repentibus. Folijs Rutæ similibus, longioribus tamen, Iuxta singula folia semine, unde masculum uocatur. Flore albo aut puniceo.

L O C V S.

Nascitur passim, quotidieq; pedibus conculcatur, sua sponte in aggeribus & semitis proueniens.

T E M P V S.

Æstate floret, quo etiam tempore legitur.

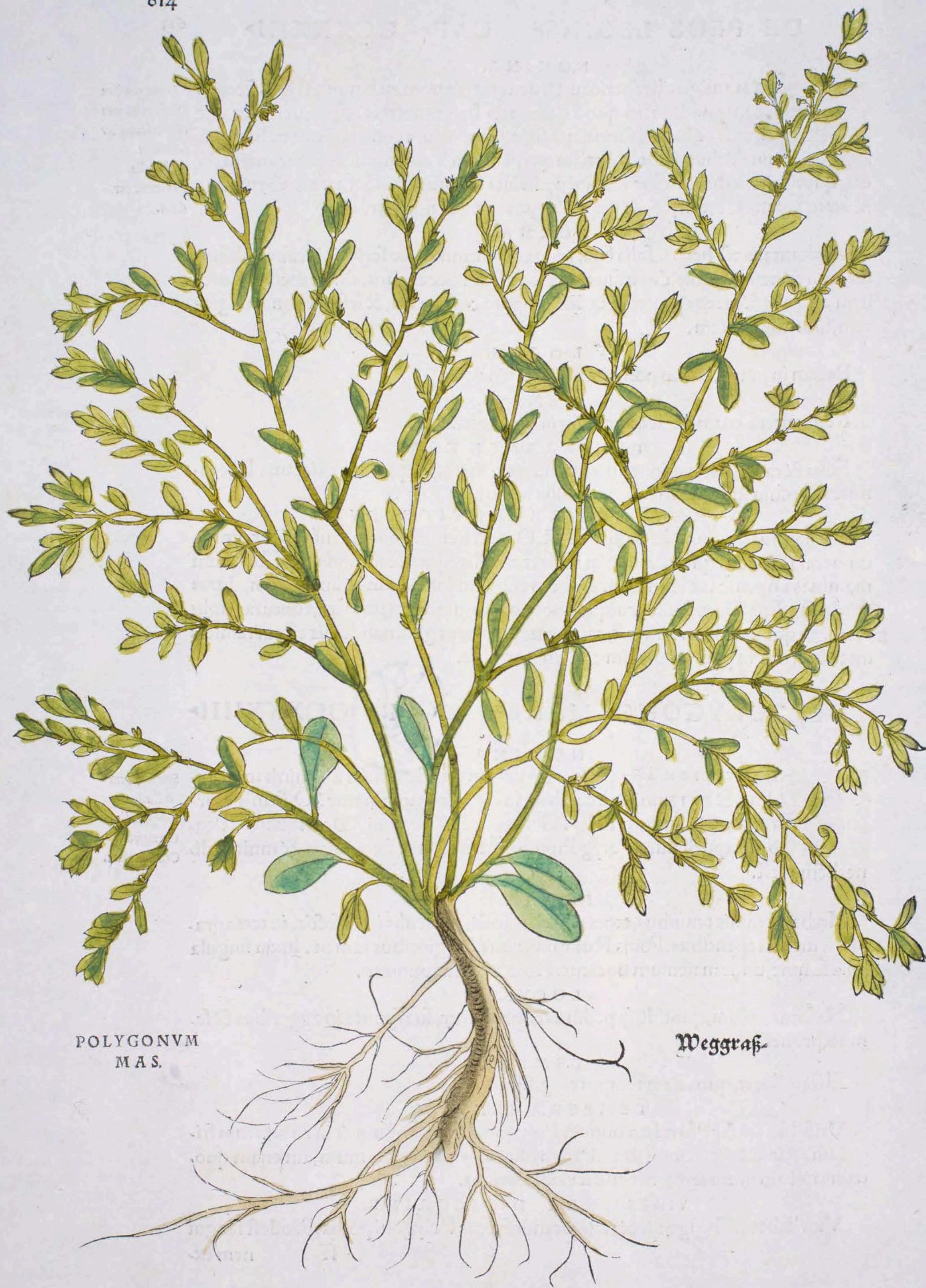
T E M P E R A M E N T U M.

Vt ad strictionē quandam obtinet Polygonum, ita sanē uincit in eo aqueum frigidum, ut uidelicet secundi sit ordinis medicaminū refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertij. Est etiam exiccatorium.

V I R E S . E X D I O S C O R I D E .

Vim habet adstringendi & refrigerandi succus Polygoni potus. Prodest sanguif

nem ex-

POLYGONUM
MAS.

Weggras.

A nem expuentibus, & alui defluxionibus, cholericis & urinæ stillicidio. Vrinā enim evidenter dicit. Cum uino potus uenenorū morsibus auxiliatur. Valet etiam ad febrium circuitus una hora ante accessionē sumptus. Muliebre profluuum appositus sifit. Aurium doloribus, & purulentis auribus instillatus confert. Cum uino decoctus melle adiecto, eximiē ad genitalium ulcera facit. Folia contra stomachi ardorem, sanguinis reiectionem, herpetas, ignes sacros, inflammationes, cedemata, & uulnera recentia illinuntur.

EX GALENO.

Polygonū ijs sanè quibus stomachus æstu feruet extrinsecus illitum auxiliatur: ueluti etiam ignes sacros & calidas phlegmonas iuuat. Porrò tale cum sit, & fluxiones reprimit, & hac ratione uidetur exiccatorium esse. Quare cum herpetum, tum ulcerum, aliorumq; bonum est remedium: efficacissimū autem inflammatione & fluxione laborantium partium. Est & cruentorum uulnerum glutinatoriū. Sed & aurū ulceribus prodest: & si uel satis puris insit, hoc tamen etiam desiccat. Easdem ob facultates & muliebre profluuum, & dysenteriā, & sanguinis ejectiones, & undecunque aliunde immoderatores impetus sifit. Refert Dioscorides quod & urinam prouocet exhibitum stillicidio affectis. Non tamen affectum exactè discriminat in quo dari ipsum expediat.

EX PLINIO.

Succus eius infusus naribus supprimit sanguinem, & potus cum uino, cuiuslibet partis profluuum excreationesq; cruentas inhibet. Vis eius spissare ac refrigerare. Semen aluum largius sumptum soluit, urinam ciet, rheumatismos cohibet: qui si non fuere, non prodest. Stomachi fenuori folia imponuntur. Vesicæ dolori illinuntur, & ignibus sacrī. Succus & auribus purulentis instillatur, & oculorū dolori per se. Dabatur & in febribus ante accessiones, duobus cyathis in tertianis quartanis ue præcipue. Item cholericis, dysentericis, & in solutione stomachi.

DE PEGANO ▶ CAP. CCXXXV ▶

NOMINA.

ΗΓΑΝΟΝ *καπτσιντηρη* græcē, Ruta hortensis latine: officinæ retinuerunt nomen latinum: Rauten & Weinrauten germanicè uocatur. Peganon Græci, Plutarcho libro tertio sui symposij teste, à facultate, quod *peganon unde calore siccitateq; genitaram coagularet*, dixerunt: *ωνυμον* enim coagulare, & quasi in glaciem contrahere est. Hinc uterum gestantibus inimica etiam coronis inserta putatur.

FORMA.

Frutex est Ruta hortensis grauissimi odoris, semper ferè uirens: folio exiguo, penè rotundo, cæsi coloris, denso, surculosis ramis: flore luteo, angulosis calycibus, in quibus semen album continetur.

LOCVS.

Prouenit passim in hortis, amat aprica & siccata loca.

TEMPVS.

Floret æstate, semen autem Autumno maturescit, quo etiam tempore carpendum uenit.

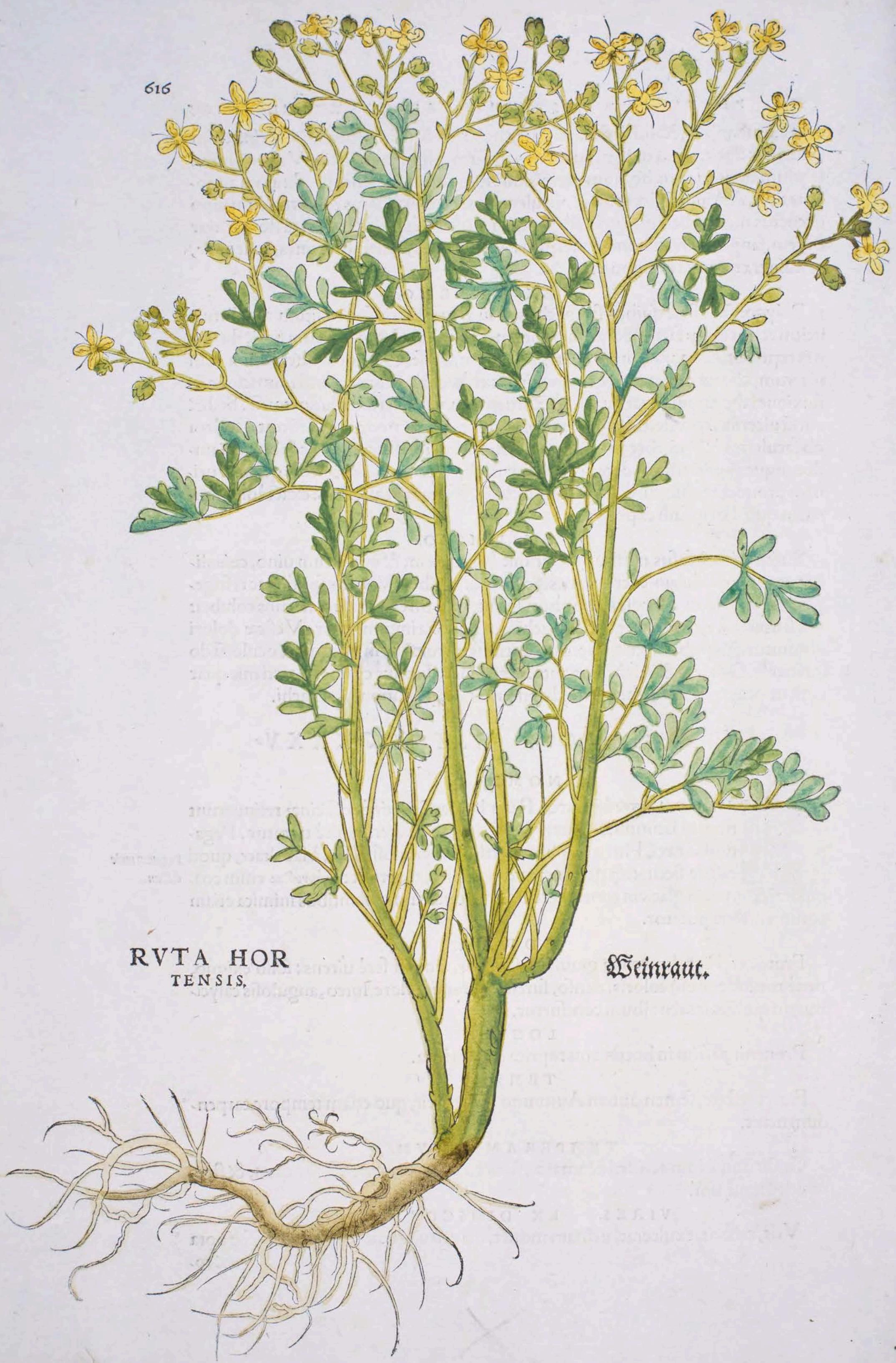
TEMPERAMENTUM.

Gustu non solum acri, sed & amaro est, ex tertio ordine excalfacentium, & strenue desificantium.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Vrit, calfacit, exulcerat, urinam mouet, menstruaque ducit. Aluum sifit pota

ff 2 & co.

RVTA HOR
TENSIS.

Weinraut.

A & comesta. Letalium uenenorum antidotum est, si semen acetabuli mensura in uino bibatur. Folia per se ante cibum sumpta, & cum nucibus iuglandibus, aridisq; ficsis, inefficacia uenena reddunt. Contra serpentes similiter sumpta prosunt. Geniturā tam in cibo quām potu extinguit. Coctum cum anetho siccō, tormina fistit. Facit etiam ad lateris thoracisq; dolores, difficultatē spirandi, tusses, pulmonis inflammationem, coxendicum, articulorumq; cruciatus, rigores circuitibus certis repetentiū febrium, uti prædictū est, pota. Ad inflationes colī, uteri & recti intestini, decocta cum oleo & infusa. Vuluæ strangulatu liberat trita cum melle, si à genitali usq; ad sedem imponatur. Feruefacta cum oleo & pota, lumbricos excutit. Articulorū doloribus cum melle, aque inter cutem, quæ hyposarca dicitur, cum ficsis illinitur. Eisdem pota auxiliatur, in uino decocta ad dimidiās partes, & si ea abstergantur. Cruda, saleq; condita ac comesta, uisus aciem exacuit, & oculorū dolores cum polenta illita sedat. Cum rosaceo & aceto capitīs doloribus succurrat. Sanguinis narium profluuiā trita & imposita fistit. Testium inflammationibus cum Lauri folijs illita, & exanthematis cum myrto & cerato prodest. Cum uino autem, pipere & nitro conficta, albæ uitiligini medetur. Cum ijsdem illita thymos & myrmecias tollit. Cum melle & alumine imposta lichenibus prodest. Succus in malicorio calfactus & instillatus aurium doloribus succurrat. Oculorū hebetudinibus cum succo Foeniculi & melle inunctus subuenit. Ignes sacros, herpetes & achores cum aceto, cerussa & rosaceo inunctus sanat. Ceparum & alliorum acrimoniam cōmanducata domat.

EX G A L E N O.

Ruta incidere atque digerere crassos lentosq; humores potest. Ob eam autem uim & urinas mouet. Quinetā tenuium est partiū, flatusq; extinguit. Quare ad inflationes prodest, ac Veneris appetitum cohibet. Discutit atq; exiccat strenue: est b; enim ex eorum medicamentorū numero quæ ualenter exiccant.

EX P L I N I O.

Quęcunq; Ruta & per se pro antidoto ualet, folijs tritis & ex uino sumptis. Contra aconitiū maximē & ixiam. Item fungos, siue in potu detur, siue in cibo. Simili modo contra serpentium ictus, utpote quū mustelæ dimicaturæ cum his, Rutam prius edendo se muniant. Valent & cōtra scorpionū ictus, & araneorū, apum, crabronū, uespārū aculeos, & cantharidas, ac salamandas, canisue rabiosi morsus, acetabuli mensura si succus ē uino bibitur, & folia trita uel cōmanducata imponuntur cum melle & sale, uel cum aceto & pice decocta. Succo uero perunctos, aut etiā habentes, negant feriri ab his maleficijs. Serpentesq; si uratur Ruta, nidorem fugere. Efficacissima tamen est sylvestris radix cum uino sumpta: eandem adiūciunt efficaciorē esse sub dio potam. Pythagoras oculis noxiā putauit fallo, quoniam sculptores & piētores hoc cibo utuntur oculorū causa. Cum pane quoq; uel nasturtio satiuæ atq; sylvestris propter uisum. Ut aiunt, multi succo eius cum melle attrito inuncti discusserunt caligines, uel cum lacte mulieris puerum enixa, uel puro succo angulis oculorū tactis. Epiphoras cum polenta imposito. Lenit autem capitīs dolores pota cum uino, aut cum aceto & rosaceo illita. Si uero sint cephalaea, cum farina hordeacea, uel aceto. Eadem cruditates discutit, mox inflationes, dolores stomachi ueteres. Vuluas aperit, corrigitq; conuersas, illita in melle toto uentre & pectore. Hydropticis cum ficu, & decocta ad dimidiās partes, potaq; ex uino. Sic bibitur & ad pectoris dolores laterumq; & lumborū, tusses, suspiria: pulmonū, iecinorū, renū uitia: horrores frigidos. Ad crapulæ grauedines decoquuntur folia poturis. Et in cibo uel cruda uel decocta conditāue prodest. Item torminibus in Hyssopo decocta, & cum uino. Sic & sanguinem fistit interiorem, & narium, indita: sic & collutis dentibus prodest. Auribus quoque in dolore succus infunditur, custodito ut diximus modo. E sylvestri uero contra tarditatē & sonitum cum rosaceo, uel cum lau-

reo oleo, aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritae instillatur in tempora & cerebrum. Adiecerunt aliqui & Serpyllum, & Laurum, illinentes capita & colla. Dederunt & lethargicis ex aceto olfaciendū. Dederunt & comitalibus bibendum decoctæ succum in cyathis quatuor ante accessiones, quarum frigus intolabile est. Alsiosisq; crudam dari in cibo. Vrinam quoque uel cruentam pellit. Fœminarū etiam purgationes, secundasq; etiam emortuos partus, ut Hippocrati uidetur, ex uino dulci nigro pota. Itaque illitam & uuluarum causa etiam suffire iubet. Diocles & cardiacis imponit ex aceto & melle cum farina hordeacea. Et contra ileum decocta farina in oleo, & uelleribus collecta. Multi uerò & contra purulentas excretiones siccæ drachmas duas, sulphuris unam & dimidiā sumi censem. Et contra cruentas, ramos tres in uino decoctos. Datur & dysentericis cum caseo in uino contrita. Dederunt & cum bitumine infictam potionē propter anhelitum. Ex alto lapsis seminis tres uncias, ex olci libra, uiniq; sextario. Illinitur cum oleo coctis folijs partibus quas frigus adusserit. Si urinam mouet, ut Hippocrati uidetur, mirum est quosdam dare uelut inhibentem potuī contra incontinentiā urinæ. Psoras & lepras cū melle & alumine illita emendat. Item utiliginies uel rugas, strumas, & similia, cum hircino & adipe suillo, ac taurino seu. Item ignem sacrum ex aceto & oleo, uel pslimmythio. Carbunculum ex aceto. Nonnulli laserpitium unā illini iubent, sine quo epinyctidas pustulas curant. Imponunt & mammis turgentibus de coctam, & pituitæ eruptionibus cum cera. Testium uerò epiphoris cum ramis laureæ teneris, adeò peculiari in uisceribus his effectu, ut sylvestri Ruta cum axungia ueteri illitos ramicis sanari prodant. Fracta quoque membra semine trito cum cera imposito. Radix Rutæ sanguinem oculis suffusum, & in toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat. Ex reliquis quoque quæ traduntur, mirum est, cum feruentem Rutæ naturam esse conueniat, fasciculum eius in rosaceo decoctum addita uncia aloës, perunctis sudore reprimere. Itemq; generationes impediri hoc cibo, ideo profluuiō genitali datur, & Venerē crebrò per somnia imaginantibus. Præcaudū est grauidis, abstineant hoc cibo, necari enim partus inuenio. Eadem ex omnibus satis quadrupedū quoq; morbis in maximo usū est, siue difficile spirantibus, siue contra maleficorum animalium ictus, infusa per nares ex uino: aut si sanguisugam exhauserit, ex aceto, & quocunque in simili morborum genere, ut in homine temperato.

EX SYMEOENE SETHI.

Incidit crassos & tenaces humores, perq; urinam uacuat, & ad inflationes conducit, appetentiamq; Veneris compescit, ac strenuè exiccat. Ad inflatas aquas inter cū tem, & anafarcam, morsos à uipera, succum Papaueris aut aconitum bibentes, colicosq; pota & iniecta. Traditur quod comesta uifum acuet, ob id antiqui pictores hanc assidue degustabant. Nonnulli & succum eius mellī cōmiserentes, medicamentum ad oculorū aciem acuendam cōficiunt. Succurrit difficultati urinæ si cum oleo coquatur, & ea uesica foueatur. Item difficulter spirantes cum melle data, confessim iuuat. Lethargicis pota, & per clysteres iniecta remedium fit. Intestina corroborat, non solum caliditate, sed proprietate quadā. Fertur etiam quod si prægnans mulier ex eius succo bibat, abortiat. Et si in dies quindecim folia assumat, idem facit. Obstructiones fecoris & alienis tollit. Si iejunus quisquam ipsam assumptam pserit, eo die à ueneno non lædetur.

DE POTEN-

POTENTILLA

Senserich.

ff 4

NOMINA.

Potentilla.
Tanacetum syl-
vestre.

VO nomine Græci & Latini hanc herbam appellarint, à nullo, quod sciam, adhuc proditum est. Recentiores herbarij Potentillam, aliqui ob similitudinē Agrimoniam & Tanacetum sylvestre nuncupant. Germani, quod herba illa anseres in cibo delectentur, Genserich uocant.

F O R M A.

Herba Eupatorio, quod Agrimoniam hodie uocant, haud dissimilis. Caules ex una radice multos profert, humi stratos. Folia Eupatorio similia, superne uiridia, inferne candicantia. Flores luteos singulari pediculo pendentes. Radice extrinsecus rufescens, intus candidam.

L O C U S.

Nascitur passim circa semitas & loca aquosa, atque in fluuiorum ripis ac marginibus.

T E M P V S.

Æstate floret, quo etiam tempore legi debet.

T E M P E R A M E N T U M.

Quum folia eius & radix adstringant, temperamento à Pentaphyllo seu Quinquefolio nihil differre uidetur. Quare hæc, potissimum autem eius radix, ex tertio ordine desiccatoria est, minimumq; evidentis caliditatis habet. Errant itaq; mirum in modum recentiores, qui hanc humidam esse statuunt, nulla alia moti ratione humida. quām quod in humidis locis proueniat: quasi uero Nasturtium aquaticum, quod Sisymbrium cardamine Dioscoridi uocatur, haud obstante quod in aquosis nascitur, non etiam in tertio desiccat ordine. Debuisset certè illos ab hac sententia deter- rere non leuis illa adstrictio, que certissimus est siccitatis index: adstringentia enim, Galeno libro quarto de simpli. medicament. facult. capite sexto teste, terrena sunt & crassa corporis consistentia, atque adeo siccata.

V I R E S.

Recentiores Potentillā fluxionibus & puncturis oculorū prodeſſe, recentia uulnera glutinare, & exedentia sanare, mulierū menstrua cōpescere, artus & membra cōfirmare, recte tradunt: nam idipsum posse, adstrictio, quæ in hac herba haud modica est, abunde docet. Et cum habeat Quinquefolij temperamentū, eius etiam facultates obtineat necesse est. Dentiū itaq; dolorē finit. Exedentia oris ulcera sanat. Dysentericis & alui profluuijs, coxendicis articulorumq; doloribus subuenit. Sanguinis eruptiones fistit, aliaq; potest quæ à Dioscoride Quinquefolio tribuuntur. Quod uero adiiciunt hanc etiā lumbricos exterminare posse, id minus recte faciūt. Ea siquidem facultas non huic, sed illi inest herbæ quæ uerè Tanacetū dicitur, quæ quidem est tertia, ut suo diximus loco, Artemisiæ species. Proinde non si ne magno errore, Potentillam cum ea quæ propriè Tanacetum uocatur herba con- fuderunt.

Herbarij Poten-
tillam cum Tana-
ceto confuderūt.

PRVNELLA

Braunellen.

C

NOMINA.

Prunella.

ONDVM nobis constat quo nomine haec herba ueteribus tum Græcis
tum Latinis appellata sit. Vulgus tamen medicorū & herbariorū Pru-
nellam nominant. Germani Bräunnellen oder Gottheyl.

FORMA.

Caules habet in medio striatos, pingues & hirsutos; folia Ocimo similia, coloris
herbacei, & acuminata. Flores in summis caulibus spicatos, Lauandulæ uocate her-
bæ non dissimiles. Radicem tenuem, multis capillamentis fibratam.

LOCVS.

Nascitur passim in pratis.

TEMPS.

Maio & Iunio mensibus floret.

TEMPERAMENTUM.

Calidam & siccum esse constat, id quod ex gustu patet; glutinosa enim admodū,
& modicè amara est.

VIRSES.

Vulnerariam esse herbam euidentissimū est. Succum eius cum aceto & rosaceo
mixtum, uehementes capit̄ dolores sedare recentiores uno consensu tradunt, si
tempora ex eo inungantur. Aphthas & oris ulcera, fauciumq; uitia succus eiusdem
fanat.

DE PENTAPHYLLO ▶ CAP ▶ CCXXXVIII ▶

D

Quinquefolium
unde dictum.

ΕΝΤΑΦΥΛΛΟΝ Græcis, Quinquefoliū Latinis & officinis, Germa-
nīs Fünffingerkraut oder Fünffblatt appellatur. Nomen à numero
foliorū habet; in unoquoq; enim pediculo quinq; esse deprehendunt̄.

GENERA.

Maius Pentaphyllo. Etsi Dioscorides unum duntaxat Pentaphylli genus faciat, tamē nos ad nostras
respicientes terras tria eius genera in uniuersum produximus. Vnū quod maius ap-
pellauimus, prorsus ad Dioscoridis picturā accedēs, ut hoc nomine uerū esse Quin-
quefoliū putemus. Estq; duū generū: unum quod pallidos seu candidos flores ob-
tinet, hinc est quod Quinquefoliū maius candidum appellauerimus, Germanicē
groß weiß Fünffingerkraut. Alterum floribus ornatur auri colorē æmulantibus,
seu luteis. Nos ut discerneremus à priori, Quinquefoliū maius luteum nominaui-
mus. Dioscorides etiā hæc duo genera innuere uidetur, cum inquit florem habere
Minus. uel candidum uel auri æmulū. Tertiū minus diximus, quod priori haud dissimile
est, non tamen passim ut illud quinque folia obtinens. Hoc, cum non haberemus
aliud nomen quo ipsum appellaremus, inter Quinquefolij genera connumerare
placuit. Videtur uero Hippocrates etiam duo Quinquefolij genera nouisse, unū
humilius, alterū procerius, ut hoc nomine nobis etiā liceat minus & maius statuere.

FORMA.

Maius Quinquefolium est uerum Pentaphyllo. Ramulos habet festucarū instar graciles, dodrantales, & in ijs semen. Folia Men-
thæ similia, in singulis pediculis quina, rarò plura, per ambitum ferræ modo incisa:
florem in candido pallidum, auri æmulū. Radicem subrubrā, oblongam, Elleboro
nigro crassiorē. Ex qua sanè descriptione omnibus liquet, maius Quinquefoliū esse
legitimum. Ex una siquidem radice subrubra & oblonga, ramulos profert tenues,
ac prorsus festucaceos, & in ijs semen, folia Menthæ, quina in singulis pediculis, per
ambitum ferræ modo crenata, florem luteum, aut aureum. Quibus acceditū natalis
locus (in riguis enim nascitur) & immensa adstringendi facultas: quæ quidem fin-
gula ue-

QVINQVEFOLIVM
MAIVS CANDIDVM.

Groß weiß Fünffingerkraut.

QVINQUEFOLIVM
MAIVS LVTEVM

Groß Fünffingerkraut.

624

MVIIICP 9 CML 9
MVIIICP 9 CML 9

QVINQVEFO
LIVM MINVS.

Klein Fünffingerkraut.

C gula uerum esse Quinquefoliū docent. Adeoq; mirari satis non possum, cur non nulli adulterina hæc esse Pentaphylla sibi persuaserint.

LOCVS.

Prouenit aquosis locis, & iuxta aquæductus. Interdum etiam in incultis, siccis & arenosis locis.

TEMPS.

Floret Maio & Iunio mensibus potissimum.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusq; certè folia, flores & radices uehementer adstringunt; atque adeo, ut Galenus ait, radix, cuius multus est usus, ex tertio est ordine desiccantiū, minimum habens euidentis caliditatis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Radicis Quinquefolij decoctum ad tertias depresso deductumue, si in ore retineatur, dentium dolores sedat. Putrescentia oris ulceræ collutione fistit. Arteriæ asperitates gargarizatum emendat. Contra alui profluua, & dysenterias auxiliatur. Item articulorū & coxendicū dolores potum sanat. Cocta in aceto & illita, herpetas cohabet. Strumas discutit, duritias, cedemata, aneurysmata, abscessus, erysipe lata, digitorum pterygia, condylomata, scabiesq; sanat. Teneræ radicis succus, contra iecinoris pulmonisq; affectiones & uenena prodest. Folia cum hydromelite, aut uino diluto, & exiguo pipere, contra februm circuitus bibuntur: in quartana quidem quaternorū ramulorum folia, in tertiana uero trium, in quotidiana unius. Tricens diebus pota comitali morbo medentur. Succus foliorū per dies aliquot triū cyathorū mensura potus, celeriter regiū morbum sanat. Vulneribus ac fistulis cum sale & melle illita medentur. Enterocelicis, id est, intestinorum ramice laborantibus succurrunt. Sanguinis eruptiones potum & illitum Quinquefoliū fistit. Inciditur ad expiationes lustrationesue, sanguinis profluua & castimonias.

EX GALENO.

Pentaphylli radix desiccata uehementer, minimum uero acris est: quare in multo est usu, uelut alia quoque omnia, quæ cum sint tenuum partium, citra mortuum desiccant.

EX PLINIO.

Quinquefoliū adhibetur purgandis domibus. Strumis medetur, & pectoris uitij. Idem ischiadicis bibitur & imponitur. Panos sanat. Impositū articulis utilissimum. Fistulis quæ in omni parte serpunt auxilio est cum sale & melle. Phalangio aduersatur, lichenas emendat. Succus de Quinquefolio potus cyathis tribus angine medetur. Idem iecinoris & pulmonis uitij, sanguinemq; reñcentibus, cuicunq; sanguinis uitio intus occurrit. Multi supra omnia laudant ad deploratos dysentericos Quinquefoliū, decoctis in lacte radicibus & potis. Item decoctum ad tertias in uino ictericis dari atq; illini utilissimum est. Eius folia ex aqua comitiales sanant. Item contrita ex uino sumpta triginta diebus in betonicæ farinæ pondo denariorū tredecim cum acetii scillitici cyatho, comitalibus morbis liberant. Celerrimè succus regio morbo medetur, tribus cyathis cum sale & melle potus. Quinquefolij folia quidam terna tertianis dedere, quaterna quartanis, plura cæteris, omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua mulsa.

DE PISIS.

PISUM
Groß Erb.
gg 2

NOMINA.

Pisum quare
dictum.

ΙΣΟΝ, ἥλεκυθος græcè, Pisum latinè dicitur. Officinis hoc nomine notum. Germanicè Erbß/oder Erweyssen. Sic autem à Pisa loco in quo olim copiosissimè nascebatur, nominatum est.

GENERA.

Duo apud nos genera Pisorum reperiuntur. Vnum in aruis caducū, humi serpens, quod genus Germani klein feld Erweyssen nominant. Huius, utpote vulgaris, picturam haud damus. Alterum in altum scandit, arboribus aut palis quibus accubet adfixis, quibus sese capreolis uincens illigat. Hoc Germani groß garten Erweyssen uocant. Genus hoc pictum exhibemus.

FORMA.

Caules in terram spargit concauos, ramososq; prætenui surculo; folio frequenti præter cæterorū morem longiusculo; flore papilionis forma, circa umbilicum purpureo; siliqua oblonga seu cylindracea: granis rotundis, &c, ut Plinius lib. xviiij. capite xij. ait, angulos multos inæquales habentibus: radice imbecilla; ut mirari sat non possim, unde plerisq; suspicio orta sit, ut Pisum nostrum legitimum esse dubauerint. Scio autē esse qui legumen hoc quod hodie passim Pisum appellatur, putent esse Cicer arietinū, quod scilicet ualuulæ seu siliquæ eius cornu arietini formā habeant. Quorum certè sententiam probare non possum, quod, Plinio teste, Cicer arietinū sic non sit dictum quia ualuulæ effigiē arietini cornu exprimant, sed quia legumen ipsum seu granum Ciceris arietino capiti simile sit. Eam autem formā legumen hoc quod Pisum nominamus non refert.

LOCVS.

Apricis gaudet locis, frigorū nanc̄ impatientissimū. Tepidum itaque locum, & cœlum frequentis humoris desiderat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, & subinde etiā semina in ualuulis profert.

TEMPERAMENTVM.

Quū Pisum simile quid tota substantia cum faba, ut testatur Galenus, obtineat, necesse est ut non multum à medio tempéramento in refrigerando & exiccando recedat.

VIRSES EX GALENO.

Simile quid tota substantia cum fabis obtinent Pisa, nec alio quām illæ modo manduntur. In duobus autem euariant. Non enim similiter ac fabæ inflant, nec abstergendī facultatē habent, ideoq; segnius quām illæ per aluum secedunt.

EX PAULO.

Pisum molle quidem & laxum est, non tamen adeò inflat.

DE POLYTRICHO APULEIANO.

CAP. CCXL.

NOMINA.

Polytrichū Apuleij
cur dictum.

ON temerè adiectū est Apuleij, ne scilicet quispiam Dioscoridis & aliorum Græcorum intelligeret Polytrichon, quod sanè forma ab eo quod nunc describimus alienissimū est. Germanicè à colore aureo quam habet, guldiner Widerthon uocatur. Officinis incognita est hæcherba. Polytrichon dicta est à ramulis, qui capillorum instar tenues sunt.

GENERA.

A

GENERA.

Duo Polytrichi Apuleiani damus genera. Vnum maius, alterum minus; necq; enim differunt nisi sola magnitudine.

FORMA.

Ramulos habet capillorū instar tenues, colore aurum referentes, circumq; hos folia multa capillacea, in summo capitula lentis aquaticæ ferè forma, eiusdem cum ramulis coloris.

LOCVS.

Maius nascit̄ in pratis humidis & uliginosis. Minus in petris ac muris humidis.

TEMPS.

Mense Iulio utrumque reperitur.

TEMPERAMENTUM.

In caliditate & frigiditate symmetra sunt: desiccant tamen, extenuant & digerūt.

VIRSES.

Decoctum eorundem in aqua aut lixiuia capillorū radices firmat, ideoq; in alopecia caput glabrum capillis uestit. Potum, uiscorum crassorumq; è thorace pulmoneq; excretionibus non mediocriter confert; lapides frangit, & urinas ducit. Morbo regio correptis & lienosis auxiliatur. Strumas discutit, & in summa eadem quæ Adiantum potest. Recentiores superstitione quadam ducti, illis multa ridicula & incredibilia tribuunt.

Maius Polytrichum Apuleij.

Das groß guldin Widerthon.

Minus Polytrichum Apuleij.

Das klein guldin Widerthon.

PERSICARIA

Föhraut.

A

NOMINA.

NON clām me est quām uariē à multis diuinatum sit, quo nomine Persi- *Perficaria.*
caria uocata ueterib. sit. Sed mea quidē sententia, in uniuersum omnes
conieeturis usi non satis firmis, decepti sunt. Et ego quidem fateor inge-
nuē, nec mihi constare num à ueteribus descripta sit, tantum abest ut sci-
re queam quo illam appellauerint nomine. Vulgus herbariorū uno consensu ho-
die, quod folia Persicæ habeat, Persicariā nominant. Germani *Slōhkrant.*

*Perficaria unde
dicta.*

FORMA.

Folia Persicæ arboris habet, fusca in medio macula plumbaginéue : caule geni-
culato, rubente, longo : flore spicaceo, primū candido, dehinc purpureo; semine
minuto, radice lutea, numerosa.

LOCVS.

In humidis & palustrībus locis frequentius prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floribus ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Frigidam & admodum siccām esse gustus abundē monstrat : mirificē enim gu-
stata adstringit.

VIRÉS.

Vulnerariam herbam esse temperamentū eius satis docet. Recte itaq; iuniores
medici in uulneribus, & maximē fistulis curandis utuntur. Ut ilis hauddubiē in
dysenteria, alijsq; malis quae refrigerationē & adstrictionem requirunt.

B

NOMINA.

Anhæcherba ueteribus cognita fuerit Græcis & Latinis, affirmare certō
non possum. Ego planè Cotyledonem putarem Dioscoridis, nisi radix
in diuersam me traheret sententiam, quæ oliuæ instar rotunda non est.
Hodie tamen, quod caulis eius singula folia dissecat atq; penetrat, Per- *Perfoliata cur-*
foliata ab omnibus appellatur. Germanicē Durchwachs & Bruchwurz dicitur. *dicta.*

FORMA.

Caulis illi rotundus, rubescens, folia singula penetrans, quæ Pisorum folijs haud
dissimilia sunt, tenuia admodum & glabra. In summo coliculorum capitula, & in
ijs flores lutei, & semina formam ferē Tithymalli, quam uulgo Esulam nominant,
præ se ferentia. Radix candida, fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in hortis sata, & interdum sua sponte in arenosis locis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iulio mense, & subinde semina producit.

TEMPERAMENTVM.

Amara modicē est & adstringit, ut hinc colligi liceat calidam & siccām esse.

VIRÉS.

Vulneribus & ulceribus tam externis quām internis curandis aptissima est her-
ba: hæc enim glutinat. Valet autem potissimum ad ramicē puerorum sanandos.
Auxiliatur etiam exulcerationibus & prominentijs umbilici. Plurimus huius apud
chirurgos usus.

632

PERFOLIATUM

Durchwachs.

NOMINA.

PAΣΩΝ Græcis, Porrum Latinis & officinis, Germanis Lauch ap. pellatur. Porrum autem dictum putant, quod porrò eat, & longè lateꝝ grassetur.

Porrum unde dictum.

GENERA.

Porri duo genera signauit antiquitas. Vnum capitatum, sic nominatum quod eius radix in caput increscat atque extuberet. Alterum sectiuum, cui frondens coma super terram eminens aufertur amputatūrue. Hoc Germani pulchrè ad nomen latinum alludentes, Schnittlauch nominant, & Bryßlauch.

Capitatum Porrum.
Sectuum.

FORMA.

Capitatū simplici capite ex albæ ceruicis angustijs extuberante constat, fronde super terram carinata, & in angulum oblonga. Sectiuo uero caulis est longus, intus cauus, multis in uertice floribus aceruatim collectis, & in specie absoluti orbis conglomeratis, id quod in bimo accidit: quod etiam sementescit, sparso per eius cacumen semine, & emoritur. Radix candicans, crassa, multis fibris capillata, ac tunicis quibusdam uestita.

LOCVS.

Læto solo gaudet, odit rigua.

TEMPS.

Duodeuigesimo die à satu prorumpit, bimatūm perfert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & extenuat perinde atque cepa, ut ex eius facultatibus euidentius innotescet. Symeon Sethi calidum & siccum in secundo facit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Brit. Vrinam ciet, Aluo accōmodum. Extenuat. Oculorum obscuritatē facit. Menses pellit, uesicam exulceratā, renesq; lædit. Cum ptisana uero coctum & comestū, ea quæ in thorace sunt educit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in defessiōnibus ad præclusiones uuluæ & duritiās, utilis habetur. Vna & altera aqua coctū, aut aqua frigida maceratum, dulcescit, & multò minus inflat. Semen acrius est, & quandam adstrictoriā uim habet. Quare succus eius cum aceto, addito thure aut manna, sanguinem, maximē ē naribus prorumpentē, sistit. Venerē stimulat. Contra omnia thoracis uitia pro delinētu efficax est, & ad tabem comestū. Purgat etiam arteriam. Sed si assidue estur, uisus obscuritatē inducit. Stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, contra bestiarū morsus auxilio est. Idem quoque illitus potest. Cum aceto, thure & lacte, aut rosaceo instillatus, aurium doloribus & sonitui prodest. Varos tollunt folia, cum rhoë obsoniorum illita. Epinyctidi medentur. Crustas ex sale illita rumpunt. Veteres sanguinis refectiones cohibent seminis drachmæ binæ cum æquali baccarum Myrti pondere potæ.

EX GALENO.

Corpus calefacit, & crassos in eo humores extenuat, glutinososq; incidit. Bis tamen aut ter in aqua decoctum, acrimonia spoliatur: quanquam ne sic quidem uim perdit extenuandi.

EX AETIO.

Porri capitati acri saporis ueluti & cepe sunt, cuius ratione corpus calefaciunt, crassosq; humores attenuant, ac lentos incidunt, urinam prouocant, sanguinē purgant. Præstantissimus usus eorum qui bis coquuntur; ita enim acrimoniam depo- nunt, neque amplius deprauatum succum retinent.

EX PAULO.

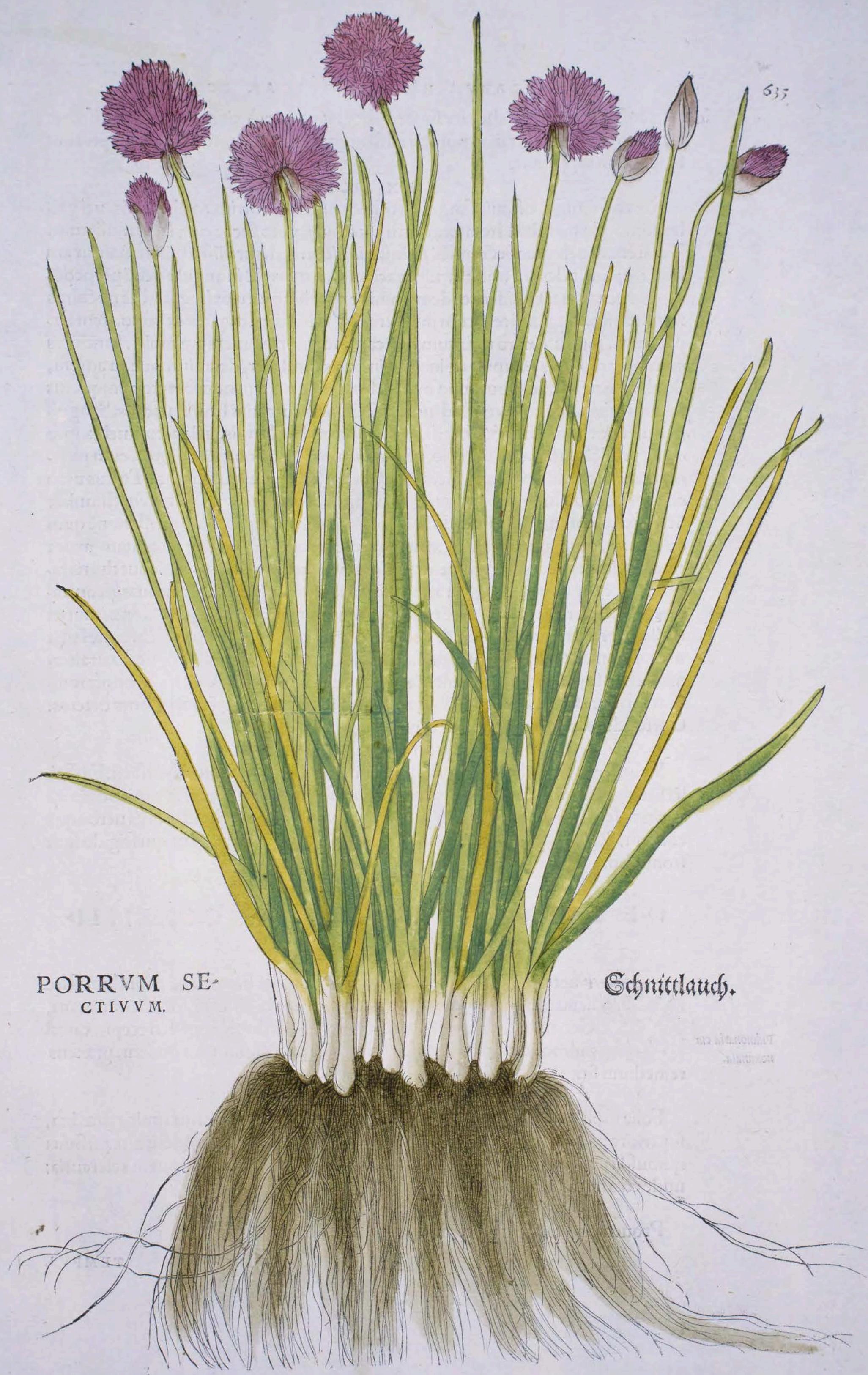
Porrū mali succi est & acre. Ut autē Dioscorides ait, grauia facit insomnia, aluūq; bonam, urinā cit & extenuat. Habet & abstergendi uim aliquā, cum ptisana; siquidem

634

PORRVM CA
PITATVM.

Lauch.

PORRVM SE-
CTIVVM.

Schnittlauch.

102
SCHNEIDER

c dem coctum, ea quæ in thorace sunt educit. Semen uero eius nephriticis miscetur medicamentis. Folia etiam non nihil adstringunt, ob eamq; causam succus ipsorum sanguinem suppressit.

EX PLINIO.

Porro sectiuia profluvia sanguinis sisti in naribus, contrito eo obturatis, uel galæ mixto, aut menthae. Item ex abortu profluvia, poto succo cum lacte mulierum. Tussi etiam ueteri, ac pectoris & pulmonis uitij medetur. Illitis folijs sanantur ambiusta, epinyctides: ita uocatur ulcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humor emanans. Quidam eodem nomine appellat pustulas liuentes, ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera cum melle trito. Vel bestiarū morsus ex aceto. Item serpentium. Aurium uero uitia cum felle caprino, uel pari mensura mulsi. Stridores cum lacte mulieris. Capitis dolores, si in nares fundatur, dormiturisue in aurem, duobus succi cochlearibus, uno mellis. Succus & ad serpentum scorpionumq; ictus in potu bibitur cum mero, & ad lumborum dolores cum uini hemina potus. Sanguinem uero excreantibus & phthisicis, destillationibus longis, uel succus, uel ex ipso cibus prodest. Item morbo regio, uel hydropicis. Et ad renum dolores, cum ptisanæ succo acetabuli mensura. Idem modus cum melle, uuluas purgat. Tostus uero editur & contra fungorum uenena, imponitur & uulneribus. Venerem stimulat, sitim sedat, ebrietatem discutit. Sed oculorum aciem hebetare traditur, inflationē quoque facere, quæ tamen stomacho non noceat, uentremq; molliat. Capitato maior est ad eadem effectus. Sanguinem reiuentibus succus eius cum caule aut thuris farina, uel acacia datur. Hippocrates & sine alia mixtura dari iubet, uuluasq; contractas aperiri putat. Fecunditatē etiam foeminarum hoc cibo augeri. Contritum ex melle ulcera purgare. Tussim & destillationes thoracis. Pulmonis & arteriæ sanat D uitia, datum in sorbitione ptisanæ: uel crudum, præter capita, sine pane, ita ut alternis diebus sumatur: uel si purulenta excreentur. Sic uoci uel Veneri, somnoq; multum confert. Capita bis aqua mutata cocta, aluum sistunt, & inflationes ueteres. Cortex decoctus illitusq; inficit canos.

EX SYMEONE SETHI.

Vrinam cit, & mali succi est. Assidue comedum uisus hebetudinē efficit. Difficilia inuenit somnia, & stomacho nocet. Semen genitale calefacit, & capitis dolores excitat. Iecur, renes & uescicam laedit. Confert ad hæmorrhoidas. Bis uero aqua coctum, & aceto, garo & oleo, cuminoq; conditum, salubre est ijs qui frigido sunt stomacho.

DE PULMONARIA ▶ CAP ▶ CCXLIIII ▶

NOMINA.

Pulmonaria cur nominata.

T ueteribus Græcis & Latinis nominata sit hæc herba, nondum scire licuit. Hodierni temporis medici & herbarij Pulmonariam uocant, Germani Lungentraut. Sicutem haud dubiè appellari cœpit, quod pulmonum uitij, exulcerationibus potissimum eorundem, præsens remedium sit.

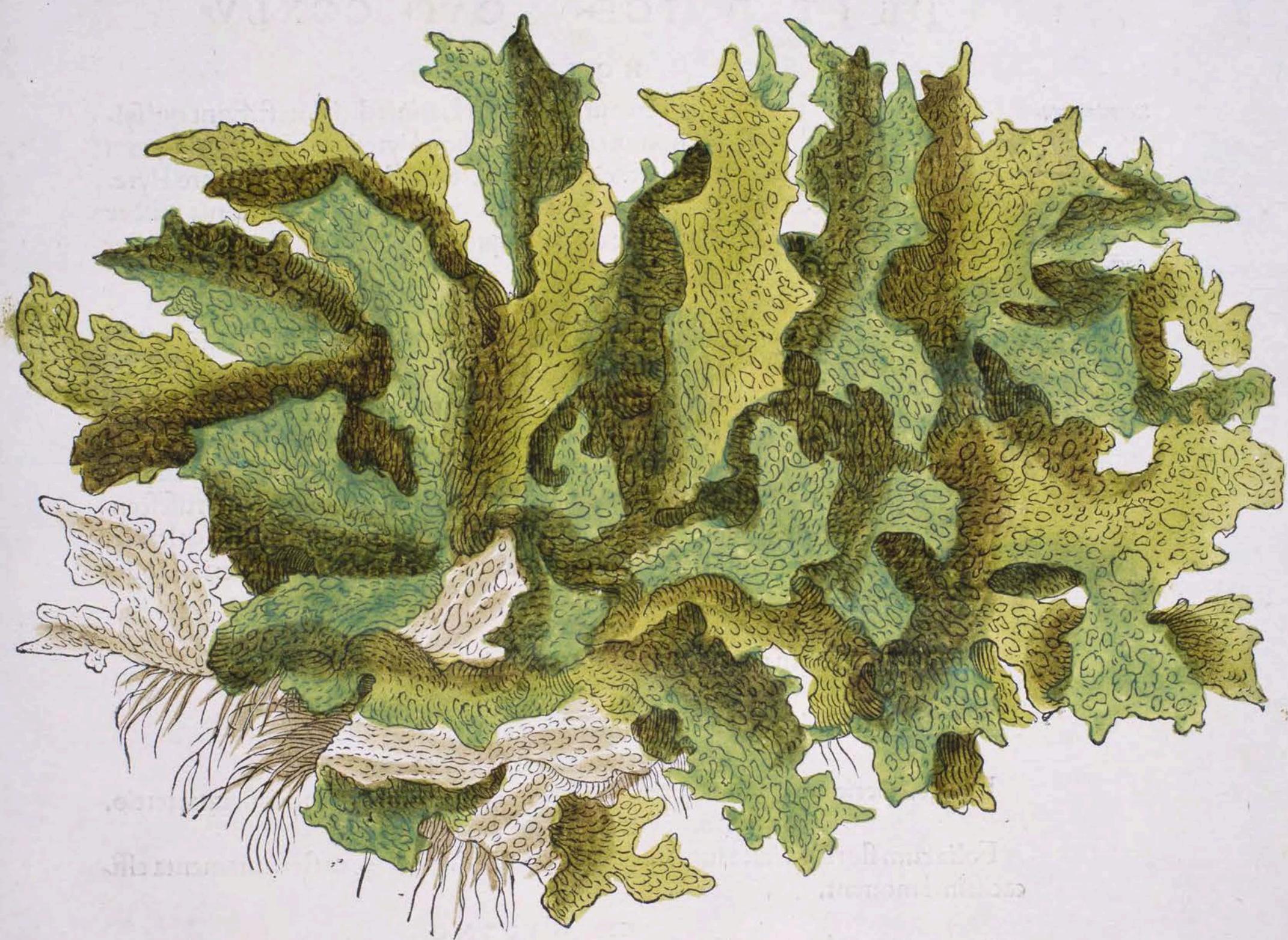
FORMA.

Folia mollia habet, inuicem incumbentia, leniter laciniata, cauis multis prædita, superiore parte uiridia, inferiore in luteo albicantia, ac ueluti punctis aut pustulis quibusdā notata, atq; hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia: unde etiam Pulmonariam dictam esse coniçimus.

LOCVS.

Prouenit in quercu arbore, & saxosis locis,

TEMPVS.

PVLMONARIA

Lungenfraft.

hh

C

TEMPS.

Tota æstate inuenitur locis iam monstratis,

TEMPERAMENTVM.

Recentiores frigidam & humidam esse, mea quidem sententia, falso statuūt: admodum enim adstringit, ut hoc nomine idem cum queru in qua nascitur habeat temperamentum. Desiccatur itaque & paulò infra media calefacit, in genere eorum quæ tepida sunt.

VIRSES.

Desiccandi & adstringendi facultatem obtinet, quamobrem uulnera recentia glutinat, potissimum autem pulmonis. Ad incipientes quoque ac crescentes phlegmonas utilis: nam quæ iam uehementes sunt, adstringentia respuunt. Confert autem haud dubiè etiam ad muliebre profluuium, & sanguinis expuitions, & diuturnos alui fluores.

DE PTARMICE CAP. CCXLV

NOMINA.

Sternutamentas
ria.Sylvestre Pyre-
thrum.

TAPMIKH Græcis, Sternutamentaria Latinis dici potest. Sunt qui sylvestre Pyrethrum nominent, quod scilicet Pyrethri modo, quanquam mitius, linguam uellicet. Atque hinc est quod nonnulli pro uero Pyrethro, seducti eius titillante acrimonia, descripsierint. Germanis wilder Ptarmice cur Bertram appellari potest. Ptarmice dicta est, quod flores eius naribus obiecti sternutamenta eliciunt.

D

FORMA.

Breuis frutex est, paruis, multis, teretibus, & Abrotono similibus ramulis, circa quos folia multa, oblonga, oleaginis similia. In summo Chamæeli capitulu, paruum, rotundum, olfactu acre, sternutamenta ciens, unde & nomen inuenit. Hactenus Dioscorides. Quod si itaq; naturam atque imaginem eius fruticis recte expendas, undiquaq; ei plantæ cuius picturā damus, hæc descriptio quadrabit. Nam surculis fruticat exiguis, multis, rotundis, Abrotono non dissimilibus, lente rufescens, qui folijs frequentibus, longiusculis, oleæ similibus, angustis, utrincq; leniter serratis ambiantur, cacumine Anthemidis umbellam obtinente, quæ acri suo odore nares feriens sternutamentum irritat.

LOCVS.

Inuenitur saepius in montibus altis & saxosis locis.

TEMPS.

Floret æstate; radix eius extremo effoditur autumno.

TEMPERAMENTVM.

Eius temperies est calida & sicca, uiridis etiamnū ordine secundo, siccatae tertio.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Folia cum florib; illita sugillata emendare possunt. Flores sternutamenta efficiacissimè mouent.

EX GALENO.

Ptarmices flores ciendæ sternutationis uim obtinent, unde & herbæ nomen. Sugillata & reliquas ecchymoses discutit.

EX PAVLO.

Ptarmices folia sternutamenta mouent. Totus autem frutex uiridis sugillata, liuoresq; alios disjicit,

DE PYRE-

PTARMICE

Wilder Bertram.

hh 2

NOMINA.

*Pyrethron cur-
dictum.
Saliuaris herba
quare nominata.*

YPEPON græcè, Saliuaris latinè dicitur. Officinæ græcam appella-
tionem retinuerunt. Germanicè Bertram nominatur. Pyrethron au-
tem à feruido, ac ignis simili, qui in eius radice est sapore, Græci dixerūt.
Saliuaris uero, quod mansa uel ore tantum detenta eius radix, copiosam
saliuam eliciat, Romanis appellata est.

FORMA.

Herba est caulem foliaq; sylvestris Dauci, & Fceniculi instar proferens. Vmbel-
lam Anetho similem orbiculatam. Radicem pollicis crassitudine, longam, sapore
feruidissimā. Hæc Dioscorides. Vbi nobis monendus uenit lector, Pyrethrum no-
stri soli non ex omni parte huic descriptioni respondere. Non enim umbellam ane-
*Pyrethrum nos-
strum Ptarmices
flores obtinet.* tho similem, sed anthemidis potius orbiculatum capitulum, quod Ptarmici tribuit
Dioscorides, habere deprehenditur. Cætera omnia adamussim respondent. Siqui-
dem habet Pyrethrum caules & folia Dauci sylvestris & Fceniculi, radicem polli-
cis crassitudine, gustus ardentissimi.

LOCVS.

In Germania nostra, quod sciam, non nisi plantatum prouenit.

TEMPVS.

Floret æstatis maxima parte.

TEMPERAMENTVM.

Excalfacit & siccatur tertio ordine, uel ut aliqui putant, in quarto.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

D Pituita elicet radix: ideoq; dentium doloribus decocta in aceto, colluto inde ore,
auxiliatur. Mansa pituitam extrahit. Sudores ciet, inuncta ex oleo. Diuturnis rigo-
ribus efficax. Contra refrigeratas partes corporis a cresolutas eximiè conductit.

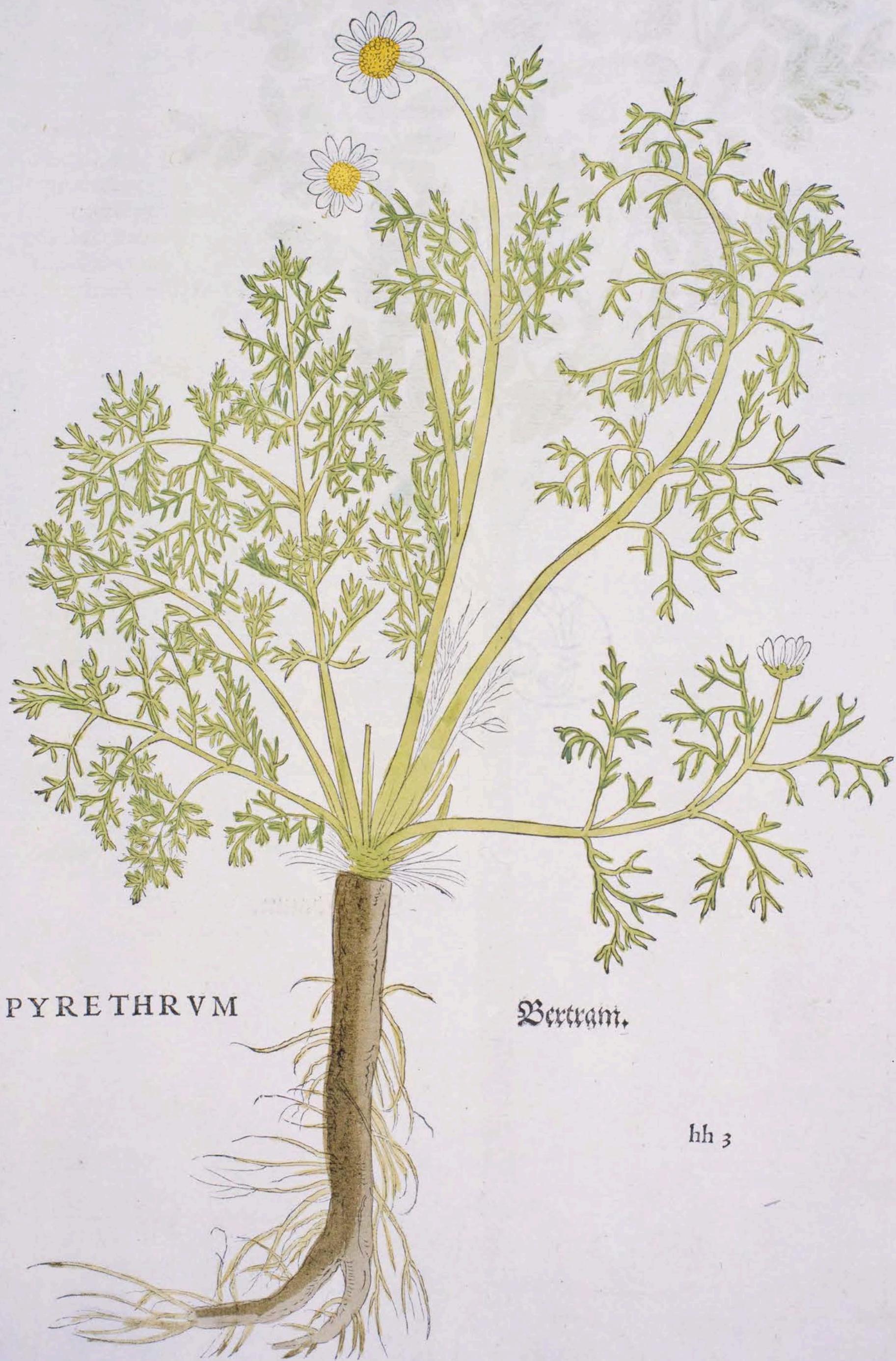
EX GALENO.

Pyrethri radice potissimū utimur urentem facultatem obtinente, qua utiq; den-
tium etiam refrigeratorum dolores mitigat. Et ad rigores ante circuitum cum oleo
infricatur. Ad hæc stupidos & resolutos adiuuat.

EX PAULO.

Pyrethri radix adurentem potestatem occupat, dentium qui frigori patuerunt
dolores lenit. Item ad febrium rigores ante circuitum infricatur cum oleo. Ad hæc
ijs quorum corpora ex refrigeratione stupent, & resoluta sunt, efficacissime adhi-
betur.

DE PYXO.

PYRETHRVM

Bertram.

hh 3

B V X V S

Buchßbaum.

DE PYXO ▶ CAP ▶ CCXLVII

543

A

NOMINA.

ΥΞΟΣ Græcis, Buxus Latinis, Germanis Buchßbaum dicitur.

FORMA.

Arbor immortali coma uirens: folio Myrti, exiguo, subrotundo; flore herbaceo; semine rufo & rotundo, omnibus animantibus inuiso.

LOCVS.

Gaudet frigidis & apricis, plurimaq; ubiq; Buxus.

TEMPVS.

Perpetua fronde uiret, neque ei ullo tempore decidunt folia. Quo nomine possimum hanc celebrat germanica illa cantilena, eiusdem ac Salicis contentionem continens.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores temperatam eius arboris essentiam esse statuunt, id quod ob multas causas, quas recensere superuacuum est, non uidetur uerisimile. Haud dubie uero adstringit, atque adeo exiccat.

VIRES.

Non admodum magnus, Buxi in medicina usus est. Folio eius in lixiuio decocto rufant, aut flauescere efficiunt capillos. Scobem eius decoctam in aqua alui profluuium sanare tradūt. Somnum capere sub hac arbore, cerebro uehementer incōmodat, quod eius odor naturæ prorsus aduersetur. Ferunt serpentes uulneratas eius radice degustata, statim sanitatem recuperare.

DE PETASITE ▶ CAP ▶ CCXLVIII

B

NOMINA.

ΠΤΑΣΙΤΗΣ Græcis, Petasites Latinis appellat. Officinis penitus ignota. Germanis Pestilenzwurz nominatur, quod nimirum eius radix

præsentaneum sit contra pestilentiales febres remedium. Petasites autem à petaso, pileum significante, dicta est, quod foliū eius pediculo superpositum, petasi modo amplum, ut fungus dependeat.

FORMA.

Pediculus est cubito maior, crassitudine pollicis, in quo petasi figura folium magnum, ut fungus dependet. Ex qua sane descriptione satis perspicuum fit, herbam cuius picturam damus Petasiten. Hæc enim statim inter initia Martij, flores suos in albo purpureos, agglomeratos, & botri figuram referentes profert, citra quidem folia, quod Dioscorides omisit. Hi marcescentes sine fructu abeunt ac decidunt. Postea purpureos emitit pediculos, cauos, hirsutos, quibus folia superposita sunt magna, pilei ampli figuram obtinentia, supernè uiridia, infernè uero candicantia: quæ in tantam crescunt amplitudinem, ut unum interdum, orbicularē mensam prorsus tegat. Radix illi crassa & longa, intus candida, uehementer odorata & amara. Quibus accedit quod uires huius herbæ à uiribus Petasites, ut ex sequentibus patebit, non discrepent: ut hoc nomine nihil evidentius sit, quam eam herbam esse plane ueterum Petasiten.

LOCVS.

Nascitur copiosissime in pratis humidis & iuxta riuulos sitis.

TEMPUS.

Initio Martij mensis, ut comprehensum est, floribus suis conspicua est herba, qui Aprili imminentे statim citra fructum decidunt. Quo facto folia cum pediculis suis prodeunt,

PETASITES
Pestilenzwurzel.

TEMPERAMENTVM.

A Ex tertio est ordine desiccantiū, id quod amaritudo eius, quam gustu deprehendimus, facile monstrat.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Facit ad maligna & phagedænica ulcera tritum & illitum.

EX GALENO.

Ad maligna & phagedænica ulcera, ea utuntur. Idem etiam de Petasite tradit Paulus.

APPENDIX.

Experimento comprobatur estradicem hanc mirificè cōferre pestilentialibus febribus, quod sudore uehementer moueat, si in puluerē redacta cum uino sumatur. Nec minori efficacia bibitur à mulieribus quas uteri tormina & præfocationes exercent. Valet etiam unicè ad enecandos lumbricos. Succurrat quoq; īs qui spiritus difficultate laborant. Dicit urinā & menses. Efficax est ad uulnera præhumida, & ad reliquas cutis foeditates. Hęc uero posse, amaritudo eius euidentissimè docet, cuius quidem hæ sunt facultates, ut ex īs quæ sāpe iam diximus, & Galenus lib. iiiij. de simpl. medi. facult. cap. xvij. fusiū docet, manifestum est.

DE PERICLYMENO CAP. CCXLIX.

NOMINA.

EPIKAYMENON Græcis, Volucrū maius Latinis, Scribonio Largo Syluæ mater, uulgo Caprifoliū & Mater sylua, & nonnullis Lilium inter spinas dicitur. Germanis Geyßblatt/ Speck oder Waldgilgen/ & Zeunling. Sic sanè dictum, quod circumvoluendo ad se uicinas ar-

B bores aut frutices uocet.

Syluæ mater.
Caprifolium.
Lilium inter
spinæ.
Periclymenon
unde dictum.

FORMA.

Simplex frutex est, ex interuallis folia spargens ipsum amplectentia, subcandida, Hederae similia: flores candidos, Fabæ similes, subrotundos, quasi in folium procumbentes: semen durum, & quod difficile uellitur: radicem crassam, rotundā. Ex qua quidem descriptione perspicuum fit, fruticem quem pictum exhibemus esse Periclymenon: siquidem caulibus suis uicina amplectitur, gemina per interualla umbilicata folia habens, à terra cæsijs, supernè herbosis, ad Hederae similitudinē: flores albos, Fabæ non dissimiles, subrotundos, potissimum antequam dehiscant, baccas hederaceas aut Rusci, radicem crassam.

LOCVS.

Nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens se uicinis fruticibus. Nunc in hortis etiam passim plantatur.

TEMPS.

Floret Iunio & Julio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer calefacit & desiccat, id quod gustu etiam ipso deprehenditur. Folia siquidem acrimoniam quandam præ se ferunt gustata.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Huius semen postquā maturuit collectū, & in umbra siccatur, drachmæ pondere datur in uino quadraginta diebus, ut lienē minuat absumātue, & laſitudinē discutiat. Orthopnoe & singultui prodest. Vrinā cit à sexto die cruentā. Partum accelerat. Habent easdem uires & folia: quæ triginta septem diebus pota, sterilitatē facere produntur. In periodicis febribus cum oleo inuncta, earū horrores mitigant.

EX GALENO.

Periclymeni utilis est tum fructus, tum folia, adeò uehementer incidentis & excalefa-

PERICLYMENVS

Seyßblatt.

A calefacientis facultatis, ut si plusculum bibantur, urinam sanguinolentā efficiant. Principio quidem urinam tantum mouent: porrò foris cum oleo illita calfaciunt. Iuuāt & lienosos, & difficulter spirantes. Cōpetens potionis mensura est, drachmæ unius pondus cum uino. Cæterum desiccat quoque semen. Et quidam aiunt, si copiosius bibatur, sterilitatē omnino bibentibus afferre. Sunt etiam qui certum dirum numerum ad tales potionem præfiniunt, quemadmodū Dioscorides, qui septem & triginta dies eos tradi refert. Hic quoque cruentam urinam reddi à sexto die memorat.

EX PLINIO.

Semen eius in umbra siccatum tunditur, & in pastillos digeritur. Hi resoluti dantur in uini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienem, eumq; urina cruenta, aut per aluum absumit, quod intelligitur à decimo statim die. Urinam cident & folia decocta, quæ & orthopnoicis profundunt.

APPENDIX.

Ex iam cōmemoratis facultatibus nemo non intelligit fruticem hunc esse Periclymenon; cum enim gustu acrimoniā præ se ferat, necesse est omnia hæc quæ veteres Periclymeno tribuunt, possit. Quibus accedit, quod recentiores etiam herbarij suo Caprifolio easdem uires assignent. Exicare enim ipsum tradunt ulcera humida & sordida, sanare impetigines, & alias cutis foeditates, lienem absumere, difficultati spirandi conferre, partus celeritatem facere, calculos pellere, faciei maculas abstergere, & alia posse quæ non attinet referre.

DE PYRO CAP. CCL.

NOMINA.

B YPOΣ Græcis, Triticum Latinis dicitur. Officinæ antiquum latinum nomen retinuerunt, Germanis Weyßen appellatur. Triticum uero dicitur, quod tritum ex spicis sit, ut autor est Marcus Varro. Triticum undictum.

GENERA.

Tritici summa genera tria obseruant qui frumentariæ rei periti sunt. Primum Primum. quod Robus dicitur, quoniam & pondere & nitore præstet. Germanis simpliciter Weyßen nominatur. Secundum trimestre, & nonnullis Sitanium dicitur. Trimestre quidem, quod tertio ferè satum mense maturescat: id quod tamen nostro in orbe non fit, in quo Martio mense satum, quinto tandem, hoc est, Iulio mense metitur. Germanis Amelkorn dicitur, haud dubiè non alia ratione, nisi quod ex hoc genere tritici amyllum optimum conficiatur. Eius picturam dare hoc tempore non potuimus. Tertiū genus tritici, non undiquaq; notum, Germanis welscher Weysen & Weyssenkorb dicitur. Secundum. Tertiū.

FORMA.

Primum tritici genus culmo est quam hordeū altiore, tribus geniculis constante, folio arundineo, spica à folijs remotiore, incondita, & in nullos uersus disposita. Exteritur in area, ut alia quædā frumenta. Alterū culmo, geniculis, granisq; priori simile, nec ab eo differt, nisi quod spicam multis aristis uallatam, & in duos uersus dispositam obtinet. Tertium genicula habet quaterna, aliàs præcedenti per omnia prop̄modum simile.

LOCVS.

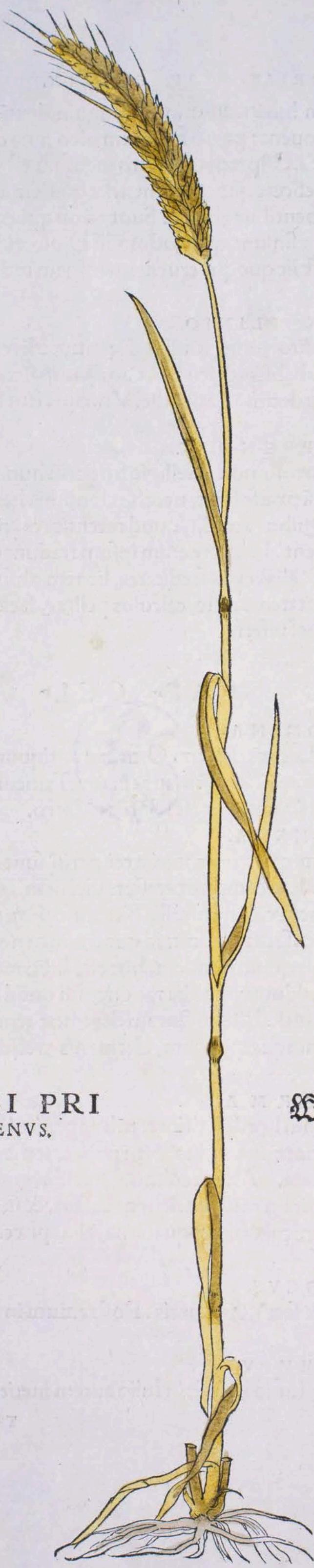
Passim prouenit Triticum primi & secundi generis. Postremum in Alsatia, & agro Tubingensi gignitur.

TEMPVS.

Floret, ut alia ferè omnia frumenta, Iunio mense in Julio autem metitur.

TEMPERAMENTUM.

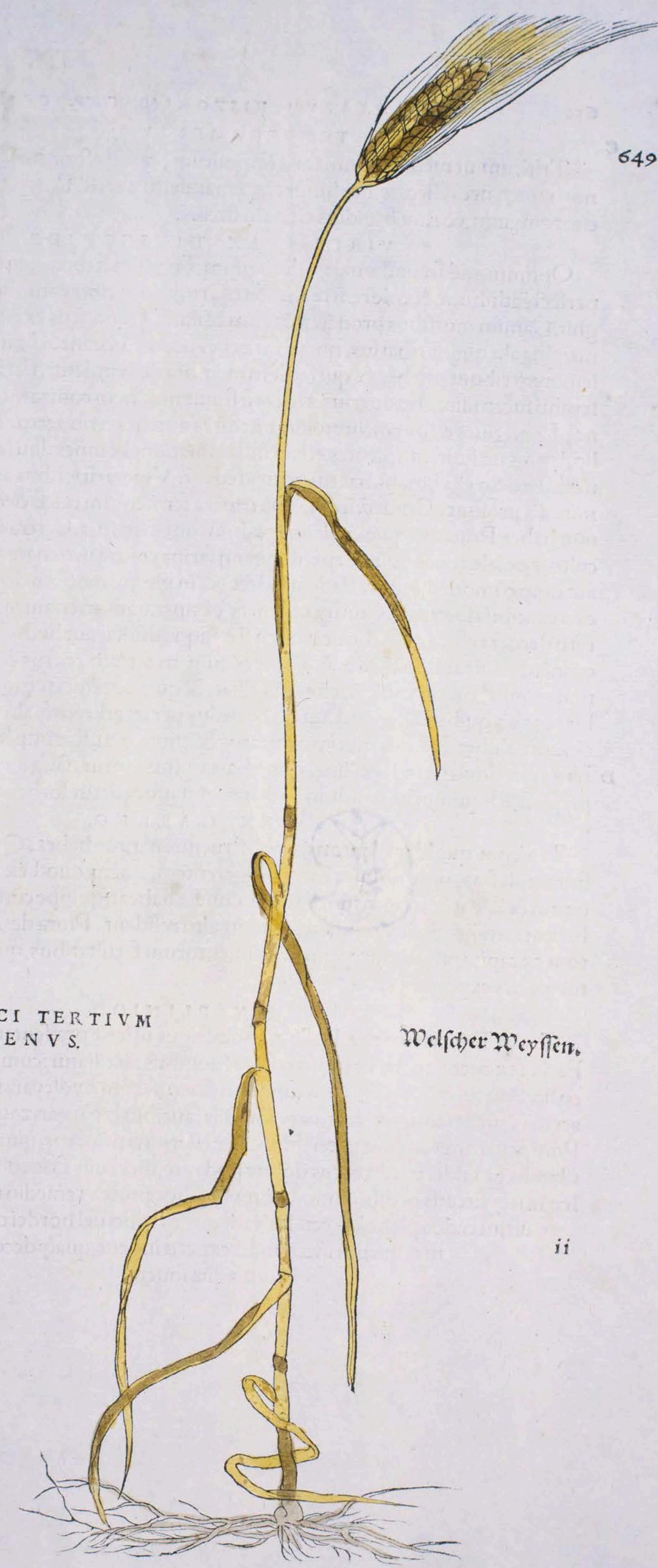
648

TRITICI PRI
MVM GENVS.

Weyßen.

649

TRITICI TERTIVM
GENVS.

Welscher Weyßen.

ii

C TEMPERAMENTVM.

Triticum ut medicamentū foris impositum, primi est ordinis excalefacientiū, non tamen nec resiccare, nec humectare manifesto potest. Porrò quod ex eo conficitur amyllum, eo tum frigidius est, tum siccus.

V I R E S. EX DIOSCORIDE.

Optimum ad secundā ualeutudinis usum Triticum habetur quod recens & iam perfectè adultum, & colorem māli refert. Crudum in cibis rotundos lumbricos gignit. Canum morsibus prodest mansum & illitū. Confectus ex eius similagine panis, plus alit quām cibarius, quem Græci συρόμενον uocant. E Sitanj farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facile in membra demandetur. Farina eius cum hyoscyami succo illinitur aduersus neruorū fluxiones. Item contra intestinorū inflations. Lentigines ex oxymelite tollit. Furfures autem acri in aceto elixi & calentes illiti, lepras pellunt. Incipientes etiam inflammationes omnes illiti leniunt. In Rutæ uero decocto elixi, mammae turgentes sedant. Viperarū iictibus auxiliantur, & torminosis prosunt. Confectū ex farina triticea fermentum calefaciendi extrahendicūtū habet. Priuatim quæ in plantis pedum sunt extenuat. Cetera tubercula, furunculosq; ex sale concoquit, & aperit. Sitanj farina contra uenenatos iictus cum aceto aut uino cōmodē illinitur. Eadem si decocta in glutini modum delingatur, cruenta excreantibus succurrit. Contra tussim & exasperatam arteriam, cum menta & butyro decocta efficax est. Tritici pollē si ex aqua mulsa, aut hydrelao decoquatur, omnē discutit inflammationē. Panis & cum melicrato coctus & crudus inflammations omnes illitus mulcet, cum emolliat, & quadantenus refrigeret, mixtus herbis succisq; quibusdā. Vetus autem & aridus per se, adiectisq; alijs quibusdā, citam aluum cohabet. Recens muria maceratus & illitus, uetus impetigines sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidius ac tepidum cochlearis mensura detur sorbendum.

EX G A L E N O.

Triticum quiddam lentois, & obstruentis naturæ habet. Quod uero ex pane fit cataplasma, uīm obtinet magis digerentem, quām quod ex Trítico: nimirum quum & salem & fermentum panis adiuncta habeat; quippe cum fermentum uīm habeat attrahendi digerendiq; ea quæ in alto resident. Plura de Trítico petenda erunt ex capite primo, libri primi de alimentorum facultatibus, quo in loco uarie panis species exponuntur.

EX PLINIO.

Grana Trítici ferro combusta, ijs quæ frigus ufferit præsentaneo sunt remedium. Farina ex aceto cocta, neruorū contractionibus auxiliatur: cum rosaceo uero & fi- co sicca myxisq; decoctis. Item suppuratisneruis cum hyoscyami succo illinitur. Ex aceto & melle lentigini. Furfures tonsillis faucibusq; gargarizatione prosunt. Sex. Pompeius prætorij uiri pater, Hispaniæ citerioris princeps, quum horreis suis uenitlandis præsideret, correptus dolore podagre, mersit in Tríticum sese super genua, leuatusq; siccatis pedibus mirabili modo, hoc postea remedium usus est. Vis tanta est, ut cados plenos siccet. Paleam quoq; trítici uel hordei calidam imponi ramicum incōmodis experti iubent, quaq; decoctæ sunt aqua foueri.

DE POTA-

POTAMOGETVM

Samfraut.

ii 2

651

C

Potamogeton un
de dicta.

Stachyites.

NOMINA.

OTAMOGETON, οταχιτος græcè, Fontalis & Potamogeton Latinis dicitur. Officinis ignota est herba. Germanis Sambraut uocatur. Potamogeton autem quasi fluminibus uicina dicta est: siquidem aquosis & palustribus locis nasci amat. Stachyites uero quasi spicata, ob caulem quem ex se mittit floribus & semine spicatum.

FORMA.

Folium Betæ simile habet, densum, & paulum extra aquam eminens. Ex qua quidem breui admodum delinatione satis intelligi potest, herbam cuius picturam damus esse Potamogetona. Caulem nanquam rotundum habet, geniculis intersectum, è quibus pediculi exeunt folijs Betæ aut Plantaginis vestiti, paulum supra aquam eminentibus. Flores etiam spicatos, Plantaginis instar, profert, ac subinde semē. Quid multa, folia huius herbæ planè referunt folium Indum uocatum officinis.

LOCVS.

Nascitur in lacustribus & aquosis locis.

TEMPVS.

Floribus prægnans est Julio mense.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, ut gustus etiam abunde docet.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Refrigerat & adstringit: pruritis, ulceribusque uetus, & his quæ pascendo serpunt, confert.

EX GALENO.

D Adstringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius crassior quam Polygoni est.

EX PLINIO.

Potamogeton ex uino dysentericis & coeliacis medetur. Peculiariter refrigerat, spissat. Usus in folijs, cruribus uitiosis utilia, & contra ulcerum nomas, cum melle uel acetato.

NOMINA.

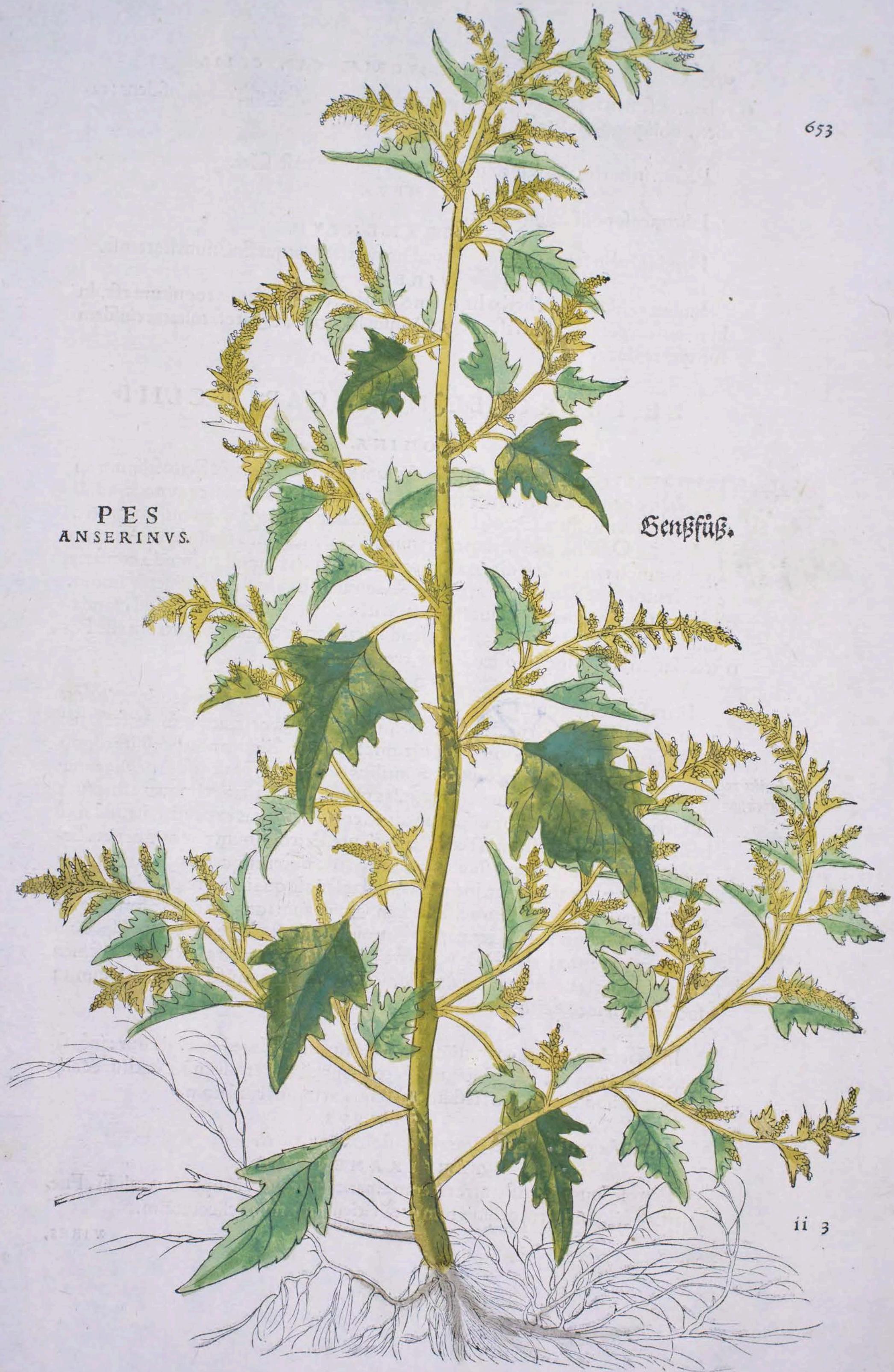
Pes anserinus
cur dicta.

VO nomine ueteribus tum Græcis tum Latinis sit appellata hæc plana, nondum cognoscere potui: quapropter nouam ut illi nomenclaturā inderem necesse fuit. Aliam autem & cōmodiorem non licuit inuenire

præter eam, quam alludentes ad germanicam appellationem imposuimus. Nam si folia eius species in ambitu laciniata, planè anserini pedis formam ac similitudinem repræsentant. Hinc appositissime Germanis nostris uocata est Genßfuss/ oder Genßfüsse. Quum uero eadem herba suis inimica admodum sit, atque adeo mortem inferat, factum est ut à mulierculis etiam sit nominata Sewtod/ & Schweinstod. Etsi uero in officinis eius herbæ nullus sit usus, tamen quia pascim nascitur, & temerè fortassis à nonnullis uires eius ignorantibus usurpari posset, eam silentio transire noluimus, quò scilicet facultas tam vulgaris herbæ omnibus patefieret.

FORMA.

Caulem profert cubitalem, striatum: folia ad Halicabib formam accendentia, in ambitu tamen laciniata, atque adeo anserini pedis speciem referentia; flores exiguos ruben-

C rubentes, semen racematis, ueluti in atriplice sylvestri, singulis ramis insidens; radicem obliquam, multasq; adnascentias habentem.

LOCVS.

Passim in hortis, alijsq; locis ubi simum reponitur, nasci solet.

TEMPS.

Julio mense potissimum floret.

TEMPERAMENTVM.

Haud dubie in secundo refrigerat ordine, non secus atque Solanum hortense.

VIRSES.

Suibus exitium affert herba haec comesta, id quod experientia cognitum est. In humano corpore idem potest quod Solanum hortense. Quare facultates eiusdem suo quares loco.

DE PETROSELINO CAP. CCLIII

NOMINA.

Apium saxatile.

ΕΤΡΟΣΕΛΙΝΟΝ Græcis, Apium saxatile Latinis, & Petroselinum appellatur. Germanicè frembder Peterslien nominari commodè, ad alterius quod Oreoselinum est, ut suo diximus loco, differentiam, potest. Officinæ eius herbæ cuius nunc picturam damus semine pro Amomo utuntur, non tamen sine magno errore, quum constet omnibus, modo conferre inter se utriusque historiam non pigrat, Amomum ab ea herba esse diuersissimum. Nos ut tandem sciremus è qua stirpe semen hoc decerperetur, terræ illud mandauimus, & haec cuius pictura formā ostendit herba erupit, quam nos uerum esse Petroselinum, ut paulò post ostendemus, credimus.

Officinarum erat.

Dioscorides ne scere. Merito itaque hoc loco, ut compluribus etiam alijs, Dioscorides negligenter insimulari potest, ut qui mancas ac mutillas plerasq; posteritati relinquere stirpium historias uoluerit. Si uero quispiam paucas etiam has notas expendat, haud dubie herbam hanc cuius picturam oculis subiecimus, Petroselinum esse comperiet. Semen enim eius Ammi tam simile est, ut ab eo uix discerni queat: odoratius etiam existit, & acre, ac aroma olet. In summa, nulla est nota quæ illi nō respondeat, ut hoc nomine uerum Petroselinum esse credam. Quinetiam tota eius herbæ forma, quæ non multum à nostro & Germanico Petroselino abest, atque odor, Selini speciem esse docent, ut pro Petroselino usurpare hanc ipsam officinæ tuto possint: semen enim quo hodie utuntur, non Macedonicum Petroselinum, sed Hippo selinum, ut suo diximus loco, existit.

FORMA.

Petroselinum, inquit Dioscorides, semen Ammi simile obtinet: odoratius tam, acre, & aroma olens. Brevis quidem delinitio haec est, atque imperfecta, ut nihil mirum sit, nos hactenus quod uerum esset Petroselinum non potuisse cognoscere. Merito itaque hoc loco, ut compluribus etiam alijs, Dioscorides negligenter insimulari potest, ut qui mancas ac mutillas plerasq; posteritati relinquere stirpium historias uoluerit. Si uero quispiam paucas etiam has notas expendat, haud dubie herbam hanc cuius picturam oculis subiecimus, Petroselinum esse comperiet. Semen enim eius Ammi tam simile est, ut ab eo uix discerni queat: odoratius etiam existit, & acre, ac aroma olet. In summa, nulla est nota quæ illi nō respondeat, ut hoc nomine uerum Petroselinum esse credam. Quinetiam tota eius herbæ forma, quæ non multum à nostro & Germanico Petroselino abest, atque odor, Selini speciem esse docent, ut pro Petroselino usurpare hanc ipsam officinæ tuto possint: semen enim quo hodie utuntur, non Macedonicum Petroselinum, sed Hippo selinum, ut suo diximus loco, existit.

LOCVS.

In Macedonia frequens optimumq; nascitur, hinc Macedonicū dicitur: inq; saxis & præruptis potissimum locis, unde cœpit appellari Petroselinū. Nascitur & alijs in locis, ut lib. i. de antidotis testatur Galenus, at minus laudatum.

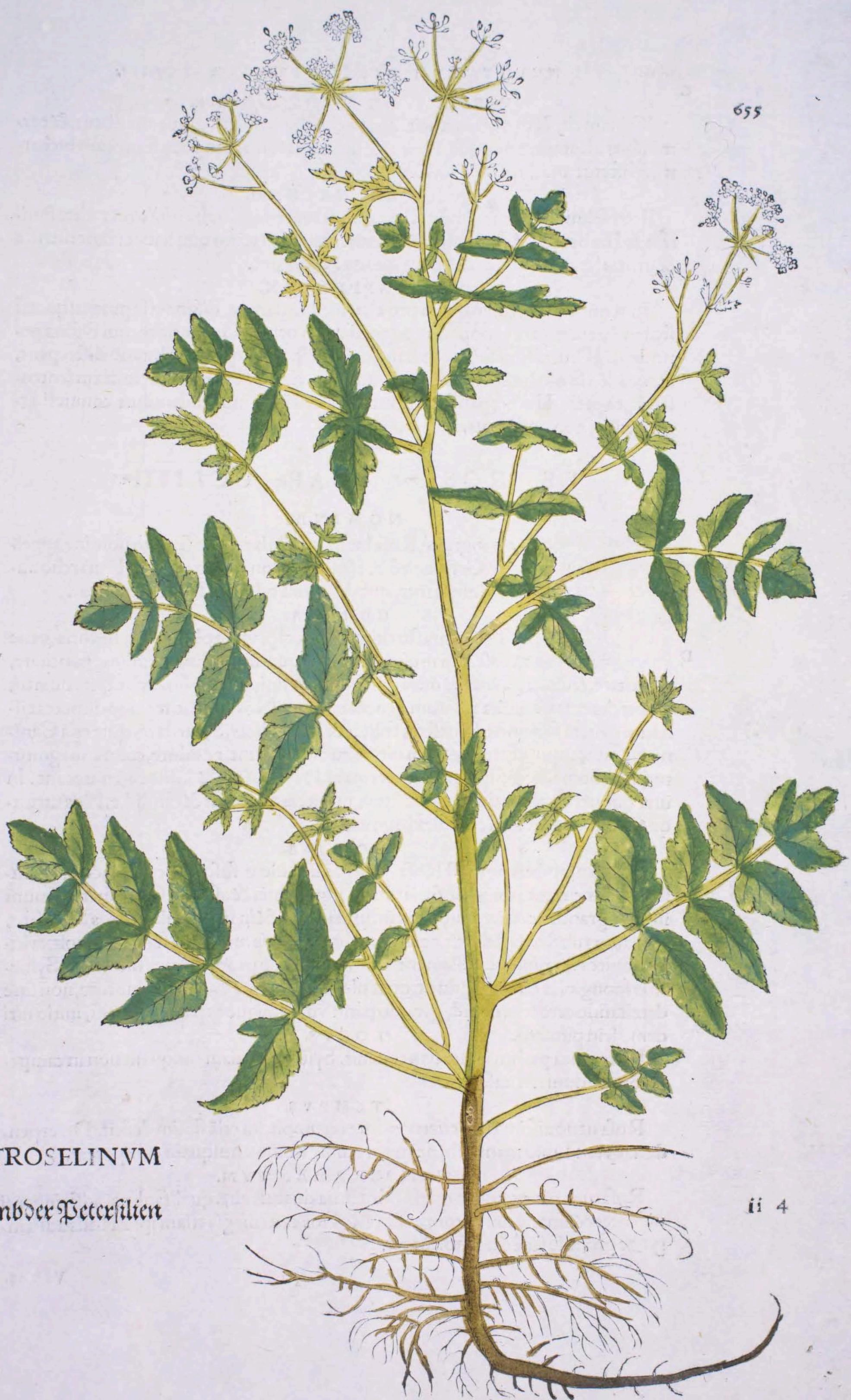
TEMPS.

Floret Augusto mense, atque subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Petroselinum ut gustu acre est cum amaritudine, sic & in operibus calidū. Fuerit itaq; & ipsum tertij ordinis tum excalfacientium, tum desiccantium.

VIRSES.

PETROSELINVM

Frembder Petersilien

655

ii 4

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, & menstrua ducit. Stomachi & colli inflationibus auxiliatur, & tor-
minibus. Laterum quoque, renum & uesticæ doloribus in potu sumptum succur-
rit. Miscetur antidotis urinam carentibus.

EX GALENO.

Petroselinii semen maximè usui est, quum tota etiam herba unà cum radice simi-
lem, sed imbecilliorē, facultatem sortiatur. Incidendi etiam uim habet: hinc menses
& urinas largiter prouocat. Flatus quoque extinguit.

APPENDIX.

Sunt qui hanc herbam q̄tam pro Petroselino damus, Sisona esse putent: quorū
sententiæ cur non magnopere repugnē, facit in primis Dioscorides, qui Sisona pe-
rinde atq̄ Petroselinū suis notis haud descripsit. Dein quod uiribus nō discrepent,
atque adeo in usu huius aurillius nullum sit periculū. Nos tamen nostram senten-
tiam propter adductas paulò antè rationes deserere, nisi euidentibus conuicti ar-
gumentis, non possumus.

DE ROSA CAP. CCLIIII.

NOMINA.

Rhodon cur
dictum.

OΔΟΝ græcē, Rosa latīnē, officinis eodem seruato nomine appelle-
latur. Germanicē Rosen. Rhodon autem Græcis, Plutarcho au-
tore, nominatur, quod largum odoris effluvium emittat.

GENERA.

Theophrastus libro sexto, cap. vi, de plantarum historia, gene-
ra rosarum multa esse tradit, quæ foliorū multitudine, paucitate,
asperitate, leuitate, colore & odore differunt. Plinius etiam lib. xxi, capite quarto,
ex loci diuersitate multa rosarum genera colligit. Nos simpliciter duo duntaxat il-
larum genera faciemus, sylvestres scilicet & domesticas. Sylvestres, quæ etiā Cani-
næ rose uocantur, asperiores tum uirgis, tum folijs sunt, ac odore, colore, magnitu-
dine à domesticis superantur. Germani Heydrosen & Wildrosen uocant. In
utroque uero genere duplices existunt, puniceæ nimirum & candidæ. Nos utrun-
que genus una pictura complexi sumus.

FORMA.

Vulgò omnibus nota est Rosa. Virgas siquidem fuscis maculis tinctas, & acu-
leis plenas emittit: folia incisuris diuisa, nigricantia & aspera. Germinat primum
inclusa granoso cortice, quo mox intumescente, & in uirides alabastros fastigiato,
paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa lu-
teos apices staminae capillamentis insidentia, quæ propriè flores dicuntur. Sylve-
stris spongolas etiam producit, quas pleræcū officinæ Germaniae nostræ, non sine
detestando errore pro Bedegar usurpant: fructum quoq; parit rotundū, initio uiri-
dem, dein puniceū.

LOCVS.

Domestica paſſim in hortis prouenit. Sylvestris etiam nusquam non in campe-
ſtribus & dumetis nascitur.

TEMPVS.

Rosa ut nouissima inter uernos flores erumpit, ita etiā statim deficit. Decerpen-
da itaq; erit Iunio mense ubi primum erupit, ne mox nusquam compareat.

TEMPERAMENTUM.

Rosarum uis ex aqua calida substantia duabus alijs qualitatibus, adstringenti
uidelicet & amaræ mixta, composita est. Flos earū magis etiam ipsis Rosis adſtrin-
git, ac proinde sanè exiccatorius est.

VIRES.

C

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Rosa refrigerat & adstringit, sed sicca magis adstringit. Succus recentibus folijs vnguis. exprimendus, detracto forfice ungue. Sic appellatur quod candidū est in folio : reliquū mortario premi & teri debet in umbra donec densetur, & ita ad oculorū circumlitiones recondi. Siccantur etiam folia in umbra crebrò uersata, ne mucescant. Ex aridis rosis in uino decoctis expressus liquor, ad capitī, oculorum, aurium, gingivarum, sedis, recti intestini ac uulue dolores penna illitus, collutus infusus conducit. Eadem sine expressione contusa & illita, præcordiorum inflammationibus, stomachi humiditatī, & sacris ignibus medentur. Siccæ ac tritæ femoribus insperguntur. Misceri solent compositionibus quas antheras uocant, & uulnerarijs antidotis. Vruntur folia ad honestandas palpebras. Flos qui in medijs Rosis inuenitur siccatus, gingivarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota, aluum profluentem, & sanguinis reiectiones sistunt.

EX PLINIO.

Vsus succi ad aures, oris ulcera, gingivulas, tonsillas, gargarizatu: stomachū, uulvas, sedis uitia, capitī dolores. In febre per se, uel cum aceto ad somnos, nauseas. Folia uruntur in calliblepharum. E siccis femina asperguntur. Epiphoras quoque aridas leniunt. Flos somnum facit. Inhibet fluxiones mulierum, maximè albas, in posca potus, & sanguinis excretiones. Stomachi quoque dolores, quantum in uini cyathis tribus. Semen his optimum crocinum, nec anniculo uetusius, & in umbra siccatur. Nigrum inutile. Dentium dolori illinitur. Vrinam ciet. Stomacho impunitur. Item igni sacro non ueteri. Naribus subditum caput purgat. Capita pota, sanguinem & uentrem sistunt. Vngues Rosæ epiphoris salubres sunt: ulcera enim oculorū Rosa sordescunt, præterquam initijs epiphoræ, ita ut arida cum pane imponatur. Folia quidem uitijs stomachi, rationibus, & uitijs uentris, & intestinorū, & præcordijs utilissima uel illita. Cibo quoque Lapathi modo conduntur. Caudus quoque in ihs situs celeriter insidens. Et aridis & expressis aliquis usus. Diapsmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita ut à balneis inarefcant corpora, dein frigida abluantur. Sylvestris cum adipe ursino alopecias mirificè emendat.

EX SYMEONE SETHI.

Odorata calidis capitibus prodest, humida uero offendit, eaq; destillationi obnoxia reddit. Sumpta uero ad febres ex flaua bile procreat iuuat, & roborat stomachum & iecur. Proprietate autem quadam testes laedit, prohibetq; acres exhalationes ne ad caput ferantur.

APPENDIX.

Spongolæ ac fructus Cynorrhodi seu sylvestris Rosæ mirificè ualent contra calulum, & urinæ difficultates, si leuigatae in puluerem exhibeantur.

DE RAPHANO ▶ CAP ▶ CCLV ▶

NOMINA.

Raphanus unde
dictus.

ΑΦΑΝΟΣ, ἥραφανις Græcis: Raphanus, Radix, Radicula Latinis dicitur. Hæc autem generis sunt nomina, ideoq; errant non pauci nostræ ætatis medici & herbarij, qui Radiculæ nomen ad satiuū duntaxat Raphanum transferunt. Raphanus autem sibi nomen ἡράφανη id est, quod facile appareat, adsciuit: nam die tertio à satu proslit. Radicis uero nomen sibi arrogauit, quod cæteras amplitudine corporis superet, uel quam paucissimis magnitudine cedat. Etenim pleruncq; in tantam molem coalescit, ut frigidis locis quibus gaudet, sicut in Germania, Plinio lib. xix. cap. v. teste, infantium puerorum magnitudinē æquet. Et memini me stupendæ magnitudinis Raphanos Erfordiq; Turingiæ celeberrimo oppido, uidisse.

GENERALIA.

RAPHANVS
SATIVVS.

Rettich.

GENERA.

A Raphani Græci duo faciunt genera, satiui & sylvestris. Satiuus officinis hodie peculiariter Raphanus minor dicitur, Germanicè Rettich. Sylvestris Latinis Ar-
moracia appellatur. Germani ad uocem Romanā alludentes, Herretich & Kren nominant. Nostrī hodie herbarij, sua potius quām ueterum autoritate freti, Radi-
cem simpliciter, generis nomine, uocant. Nonnulli Raphanū maiorem appellant, propter folia ipsa, quæ satiui folia magnitudine superant; aut quia acrimoniam maio-
re, aut uiribus efficacioribus præditus est.

FORMA.

Radix satiua caudice uno assurgit nonnunquā arboreo, radice ad Rapi similitu-
dinē, folijs laciniatis, angulisq; horrida; floribus candidis, & semine in siliquis. Syl-
vestris dicta Armoracia fronde copiosior quām corpore, folia satiuae ferè similia ha-
bet, magis tamen ad Lampsanæ formā accendentia, longa & acuta: radicē gracilem,
mollem, Sinapi instar acerrimā, adeò ut caput tentet, & lachrymas incitet.

LOCVS.

Raphanus in hortis nascitur. Amat autem terram pinguem, Palladio lib. ix. cap.
quinto teste, solutam & diu subactā. Sylvestris etiam hodie in hortis habetur, sicq;
translatus ad culta, edomita feritate mitescit meliorq; fit. Crescit aliàs circa margi-
nes itinerū, & loca arenosa, inq; pratis nonnunquā sua sponte copiose prouenit, ut
fit in prato ad oppidum Tubingam sito, sacrificorū uocato.

TEMPVS.

Cum frigoris patientissimus sit Raphanus, non solum estate, uerum etiā hyeme
colligi potest. Estq; illius usus quotidianus. Floret æstate.

TEMPERAMENTUM.

B Raphanis satiua excalfacit quidem ordine tertio, desiccatur è secundo. Sylve-
stris autem in utroq; efficacior est. Quin & semen ipsum planta efficacius est.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Raphanus satiuus excalfacit, flatus gignit, ori suauis est, sed stomacho inimicus.
Ructus & urinam cit. Bonam facit aluum. Si quis à cibo ipsum sumperit, distribu-
tioni eius magis conferet. Presumptus autem, cibum subleuat. Prodest ante cibum
datus uomituris. Sensus exacuit. Decocitus contra ueterem tussim, & crassitiem in
thorace natam prodest. Cortex eius cum oxymelite sumptus maior efficiat uo-
mitiones citat. Hydropicis utilis. Illitus lienosis etiam confert. Cum melle ea quæ
serpendo pascunt fistit. Sugillata tollit. Contra uiperarum iictus auxiliatur. Alo-
pecias pilis explet. Lentigines cum farina loliacea exterit. His qui à fungis strangu-
lantur subuenit. Menses trahit. Semen eius uomitum proritat, urinamq; mouet.
Cum acetō potum lienem extenuat. Coctum cum oxymelite calido angina labo-
rantibus utiliter gargarizatur. Contra Ceraftis morsum ex acetō potum auxilio
est. Cum acetō illitum gangrænas efficaciter disrumpit scarificatue. Sylvestris
tam folia quām radix olerum modo in cibo coquuntur. Excalfacit autem, urinam
cit, æstuosus est.

EX GALENO.

Facultas inest Raphano discutiendi, itaque ad sugillata, & alios id genus liuores
ob eam facultatem conducit. Radix eius ex eorum numero est quæ obsonij potius
quām nutrimenti nomine frequenter comeduntur. Vis illi extenuatoria, cum qua
conspicue unā excalfacit; acris enim in ea qualitas exuperat. Verno tempore cau-
lem in altum assurgentem producere solet, ceu alia quæ nata sunt excaulescere. Hic
elixus estur ex oleo, garo & acetō, ut Rapæ caulis, Sinapi & Lactucæ. Et sanè cau-
lis hic magis quām crudus Raphanus nutrit, ut qui acrimoniam in aqua deponat:
quanquā minimam sanè & ipse alendi potestatem habeat. Quidam non solum cau-
kk lem, sed

Clem, sed unà Raphanos ipsos elixantes comedunt Raparū modo. Cæterum cum medicos, tum idiotas illos mirari subit, qui à cœna crudos eos concoctionis iuuandæ gratia edunt. Ipsí quidem se experientia id abundè compertū habere dicūt, nullus tamen exemplum illorum sine dāmno imitari potuit. Haec tenus Galenus, cuius equidem uerba cō libentius recitauimus, quod uulgi errorem Raphanos à cœna comedentis lepidè notare uideantur.

EX PLINIO.

Raphani decocti mane poti ad ternos cyathos, cōminuant & ejciunt calculos. Idem in posca decocti, contra serpentiū morsus illinuntur. Ad tußim etiam mane ieiunis prodest Raphanus cum melle. Semen eorum tostum, ipsum q̄ cōmandatum ad lagonoponon: In aqua folijs eius decoctis, bibere uel succum ipsius cyathis binis. Contrà phlegmoni ipsos illinire tusos utile. Inchoantibus autem recentem corticē cum melle, ueterosis uero quamacerrimos mandere. Semenq̄ tostū, dein contritū cum melle suspriosis. Idem & contra uenena prosunt. Cæterum cerasis, scorpionibus aduersatur, uel ipso semine infectis manibus impunè tractantibus. Imposito Raphano scorpionibus, moriuntur. Salutares & contra fungorū aut hyoscymī uenena equē, ut Nicander tradit. Et contra ixiam quoq̄ dari duo Apollodori iubent, sed Citeius semen ex aqua tritum, Tarentinus succum. Lienem item extenuant, iecinori prosunt & lumborum doloribus. Hydropicis quoque ex aceto & sīnapi sumpti, & lethargicis. Praxagoras & ilios dandos censet. Plistonicus & colicis. Intestinorū ulcera sanant. At purulenta pr̄cordiorū, si cum melle edantur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitos malunt, sic & feceminas purgari. Ex aceto & melle sumpti intestinorū animalia detrahunt. Item ad tertias decocto eorum poto cum uino enterocelis prosunt. Sanguinem quoque inutilem sic extrahunt. D Medius ad hæc & sanguinē excreantibus coctos dari iubet. Et puerperis ad lactis copiam augendā. Hippocrates capillos mulierū defluos fricari Raphanis, & super umbilicum imponi, contra tormenta uuluæ. Reducunt & cicatricē ad colorem. Semen quoque ex aqua impositū fistit ulcera quæ phagedænas uocant. Democritus Venerem hoc cibo stimulari putat, ob id fortassis uoci nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblongis tantum nascuntur, excitare oculorum aciem dicuntur. Vbi uero acrīor Raphani medicina admota sit, Hyssopū dari protinus imperant. Hæc antipathia est. Et aurum grauitati succum Raphani instillant. Nam uomituris, summo cibo esse eos, utilissimū est, Sylvestris urinæ duntaxat eiſciendæ utilior.

DE RIBE CAP. CCLVI

NOMINA.

Ribes.

R A E C I S cognitus fuerit nec ne frutex ille, nondum compertū habeo. Mauritanis & officiis hodie Ribes nominatur. Germanis S. Johans treublin oder beerlin/ quod scilicet circa diui Ioannis Baptista diem fructus eius fruticis ad maturitatem pertingant.

FORMA.

Frutex est nullis spinis horridus, sed topiarius magis, uitis pusillæ folijs, baccis rubentibus ex pediculis longis dependentibus refertus, ut pictura ipsa abunde docet. Vnde manifestum fit Mauritanorū Ribes à nostro diuersum esse, quod non uitis, sed lata potius, magna, rotunda & uiridia folia habeat. Quanquam non lateat Arabes etiam in Ribes descriptione non admodum concordes esse.

LOCVS.

C

LOCVS.

Passim in hortis nascitur, a cœrundem puluinos & areas sepit.

TEMPS.

Circa diui Ioannis Baptiste natales ferias, & Julio potissimum mense, baccis acuis rubentibus frutex ille ornatur.

TEMPERAMENTVM.

Folia & fructus uehementer adstringunt. Mauritani frigidum & siccum faciunt in secundo ordine.

VIRES EX MAURITANIS.

Baccæ acidæ sapore placent. Refrigerant æstuante stomachū: sitim restinguunt, quæ cum alios, tum maximè febricitantes excruciat. Cibi fastidia discutiunt, & appetitiam inuitant. Fœdam uentris proluviem cohibent. Vomitiones sistunt, stomachum firmant. Alii profluuiū quod bilis attulit, retinent: erosiones & uellicationes eiusdem tollunt. Sanguinis feruore demulcent, & bilis acrimoniam domant. Seplasiarū succū eius fructus condunt, ad anni totius usum, Rob de rive appellantes.

DE RHODIA RADICE CAP. CCLVII

NOMINA.

Rhodiā radix
cur dicitur.

D dicinomen fecerunt,

ΩΔΙΑ φίλα græcē Rhodia radix latinē nominatur. Officinis ignota, germanicē Rosenwurz uocatur. Rhodiam autem tam Græci quam Latini dixerunt, quoniam contrita Rosas redolet. Quapropter Rosæ, quas Græci φόδα nominant, non Rhodus insula, ut imperiti putant, huic ra-

FORMA.

Radix rhodia Costo similis est, leuior tamen minorisq; ponderis, & inæqualis, odorem Rosarū cum teritur reddens. Reliqua eius facies Telephiū refert, nisi quod flore & semine carere uidetur, id quod Galenus etiā asserit, & in Corollario suo annotauit Hermolaus. Dioscorides etiam illorum nullam facit mentionem.

LOCVS.

Nascitur potissimum in Macedonia. Nunc in multis Germaniæ hortis plantatur.

TEMPS.

Radix autumno effodienda.

TEMPERAMENTVM.

Rhodia radix in calefaciendo secundi ordinis, aut certe tertij incipientis.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Vtilis est capitis doloribus, si madefacta fronti & temporibus cum modico rosa-
ceo imponitur.

EX GALENO.

Tenuium partium, & discutientis est facultatis.

DE SAMPSV-

RHODIA RADIX
Rosenwurz.

NOMINA.

Maiorana.

Duplex Amara-

racus.

AMYXON, Ἀμαράνθος Græcis: Maiorana, Amaracus Latinis: officinæ latinam appellationem retinuerunt, Germanis Maio-
ranuel Meyran dicitur. Animaduertendū autem nos hic de Amaraco ea loqui quæ iucundo placet odore. Duplex enim Græ-
cis Amaracus est. Vna quæ Dioscoridi alio nomiue Parthenium
dicitur, ingrato prorsus & uiroso odore prædita, meritoq; ea de
causa hodie Cotula foetida nominata. Altera de qua hic agimus, odorata, quam
Sampsuchon Græci priuatim nominant. Id, ne imperitis uox illa ωλνθημοι impo-
neret, monendum esse duximus.

FORMA.

Herba est Sampsuchum surculosa, per terram serpens: folijs hirsutis & rotun-
dis, Calaminthæ tenuifoliæ similibus, admodum odoratis. Hæc deliniatio adamus.
sim herbæ Maioranæ uulgò dictæ fauet: est enim surculis lentè rubentibus, folijs
pilosis, & rotundis, iucundo odore, semine copioso, quod bullulis quibusdam con-
tinet; flore candido & exiguo. Serpit etiam per terram: uerum id non ubiq; fit, inter
dum enim recta surgit in altum.

LOCVS.

Passim in hortis & fictilibus uasis prouenit. Gaudet autem locis umbrosis, aqua
& fimo.

TEMPVS.

Æstate dum floribus prægnans est carpitur.

TEMPERAMENTVM.

D Sampsuchum tenuium partium, & digerentis est facultatis: desiccatur enim & ca-
lefacit ordine tertio.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi uim obtinet, & coronamentis apta. Decocctū eius potum, incipien-
ti aquæ inter cutē prodest, & ihs quos urinæ difficultas, & tormina discruciant. Ari-
da folia ex melle illita, sugillata tollunt. In pessō subdita menses ducunt. Cōtra scor-
pionis iectum ex sale & aceto illinuntur. Luxatis cerato excepta imponuntur. Simi-
liter & cedematis. Aduersus oculorum inflammationes cum polline polentæ illi-
nitur. Miscentur acopis & malagmatis calefaciendi gratia.

EX PLINIO.

Sampsuchum scorpionibus aduersatur ex aceto & sale illitum. Menstruis quo-
que multum confert impositum. Minor est eidem poto uis. Cohibet oculorum epi-
phoras cum polenta. Succus decocti tormina discutit. Vrinis & hydropicis utile.
Oleum Amaraci Mouet & narium sternutamenta. Fit ex eo oleum quod Sampsuchinum uocatur,
aut Amaracinum, ad excalfaciendos emolliendosq; neruos. Vuluas calefa-
cit. Et folia sugillatis cum melle, & luxatis cum
cera prosunt.

DE SPANA-

AMARACVS

Maioran.

kk 4

NOMINA.

spanachia cur-
dicta.

PANAXIA Græcis recentioribus, Spinacia uel Spinaceum olus Latinis appellari potest. Arabicæ factionis principes Hispanach, hoc est, Hispanicum olus nominant. Germani Spinet / oder Spinnat. Spanachiam haud dubiè ab oleris raritate dixerunt Græci: raro enim illo utebantur medici, quod cibo magis forsitan, quam medicinæ nata esset, nec quicquam illustre sortita. Vel, quod etiam simile uerò est, ab alijs nationibus emendicato spinaeo nomine. Spinacia uulgò dicta est ab insigni seminis spiculorum nota; et si enim herba ipsa glabra & mollis sit, semen tamen in spinas occalescit. Hispánicum uero olus nominauere, forsitan quod inde primum duxerit originē, ad cæteras tandem nationes translata.

Spinacia unde
uocata.

Hispanicum olus

F O R M A.

Exit septem diebus à satu, folio primum triangulo, molli, mox intybi, plerunq; quā pediculo cohæret laciniato, inertī sapore, exigua radice, tenuibus capillamentis fibrata, caule cubitali, nonnunquā altiore, intus cauo: floribus in uertice rotundis, racematis coëuntibus, exiguis: semine spinulis horrido.

L O C V S.

Nullum solum respuit, sed ubique satum fuerit hic lœtissimè prouenit.

T E M P V S.

Seritur Septembri mense, non horrens hyemis frigora, ut uerno tempore cibū suppeditare possit. Martio etiam mense seritur, Iunio autem & Julio mensibus semen & flores profert.

T E M P E R A M E N T U M.

D Spinacia primi refrigerantium & humectantium ordinis est.

V I R E S.

Altum emollit. Melius Atriplice suppeditat alimentū, sed alio parum hærens facile exigitur. Flatus colligit, & uomitiones concitat, nisi excrementitus humor abiungiatur. Ventrem decoctæ ius proliuit. Stomacho inutile. Et cæteras ferè omnes Atriplicis uires sibi fertur arrogasse.

DE SANI-

AEGYPTIAC
ANNUALIS
SILVERBEAD

SPANACHIA

Spinet.

SANICULA
MAS.

Sanickel menile.

C

N O M I N A.

Diapensia.
Sanicula cur-
ducta.

ERBA quam omnes hodie Saniculā uocant, à nullo, quod sciam, ueterum descripta est, sed à recentioribus inuenta, ut multæ aliae uulnerarie herbae. Sunt autem qui Diapensiam nominent. Germanis Sanicel dicuntur. Nomen Saniculam à sanandis uulneribus traxisse uulgò constat.

G E N E R A.

Duūm est generū. Vna quæ propriè appellatur Sanicula, ideoq; marem, ut certius esse discrimin, appellauimus. Germanicè Sanicel mennile. Altera ab omnibus ferè herbarijs pro specie Osteritij uulgò uocati habetur, sed falso, quando neq; in folijs, neque in radice ulla appareat acrimonia, sed perinde atque in mare Sanicula, amaritudo & adstrictio. Germanis errore etiā quodam die klein Meisterwurz nominatur. Nos eandem cum & forma & facultate ad ueram Saniculam, quam marem fecimus, proximè accederet, Saniculam foemina nuncupauimus. Germanicè Sanicel weible.

F O R M A.

Sanicula uera, atque adeo mas herba est folio uitis, aut Apij, in quinque partes dissecto, rubentibus in fine sectionū maculis quibusdam: surculis quoq; rubris ad radicem, quæ multis ei capillamentis fibrata subest: capitulis in summis coliculis puillis, herbacei coloris & subnigris. Foemina quod ad folia attinet priori similis, rubentibus tamen maculis caret, itemq; rubris ad radicem surculis, quod in ea hæc singula candida sint, Flores in summo candidos, ac subinde semen striatum & oblongum profert.

L O C U S.

Nascitur in sylvis & umbrosis locis.

D.

T E M P V S.

Carpenda cum suis capitulis Maio & Junio mensibus.

T E M P E R A M E N T U M.

Non est simplicis naturæ, sed, ut indicio est gustus, adstringit simul & amara est, ut hoc nomine calefactoriam & exicatoriam esse nulli dubium sit. Statuunt autem calidam & sicciam ordine secundo.

V I R E S.

Saniculæ herbæ succum uulneratis in potu mirifice conferre experientia comprehendit. Tumores quoque reprimere decoctam herbam impositam, aut eius succum illitum tam in homine quam in pecoribus constat. Neque enim aliud praesentius est auxilium, cum ad fauces uel pulmones uitium decubuit. Et in summa, omnia quæ Symphyton, præstat etiam Sanicula. Potissimum uero sanguinis sputo, dysenteriæ, renumq; uitij medetur.

DE SONCHO.

A

N O M I N A.

o r x o z græcè, Sonchus, Cicerbita latinè dicitur. Sunt qui Lactucellā & Lacteronem appellant, quod scilicet caulis eius dissectus copioso diffluat lacte. Germanicè **Moß/oder Gensdīstel** uocatur. Sonchus autem sibi nomen uendicauit ἡρατῶν χέον, eò quod salubrem fundat succum, utpote qui sua sorbitione stomachi rosiones leniat, & lactis abundantiam nutricibus sumministret, genitalibusq; locis collectione laborantibus præsidio sit. Cicerbitę tamen uocabulū, quo omnis Hetruria adhuc utitur, recens esse adiectumq;, & ex non multo tempore Dioscoridi acreuisse uidetur.

*Sonchus cur
dicta.*

G E N E R A.

Sonchi duo sunt genera. Alterum sylvestrius, aculeatus, & nigrius, quod **Gens** *Sonchus aspera* dīstel germanicè uocatur. Alterū tenerius esculentumq;, ac minus nigrum, Germa *Non aspera*. nis **Hæsentöl** dicitur. Et Apuleio Lactuca leporina, quod cum leporē animus defecit æstu, hac sibi herba mederi soleat.

F O R M A.

Cubitalis & angulosus Soncho caulis est, cauus & aliquando rubescens, & qui fractus copioso lacte manat. Folia habet per interualla in ambitu scissa. Florem luteum, qui, ut Senencionis, breui digestus abit in pappos, uanescitq; in lanugines.

L O C V S.

Vbicq; ferē in macerijs hortorum, potissimū autem in uineis Sonchus prouenit.

T E M P V S.

Floret Iunio & Julio mensibus Sonchus uterq;.

T E M P E R A M E N T U M.

B Temperamentū eius quodammodo mixtum est; constat enim ex aqua terreaq; essentia, utraq; leuiter frigida. Nam & ad strictionis cuiusdam est particeps. Et siue cataplasmati in morem imponatur, siue edatur, manifestè refrigerat. Postea uero quām planè resiccatus fuerit, terrestre eius temperamentū redditur, modicam habens caliditatem.

V I R E S. E X D I O S C O R I D E.

Vis utrique Soncho refrigeratoria, modiceq; adstringens. Proinde stomacho æstuanti & inflammationibus illiti prosunt. Succus eorum in sorbitione datus stomachi rosiones morsusue mitigat, & lactis abundantia efficit. In lana appositus, sedis ac uuluæ inflammationibus opitulatur. Tam herba quām radix illita scorpiōnum iictibus subuenit.

E X G A L E N O.

Sonchus ubi adoleuerit, ex spinosis plantis est. Cæterum uiridis etiamnū & tener estur perinde ut cætera olera sylvestria.

E X P L I N I O.

Albus qui è lacte nitor, utilis orthopnoicis Lactucarū modo. Erasistratus calculos per urinam pelli eo monstrat, & oris graueolentiam cōmanducato corrigi. Succus trium * cyathorū mensura in uino albo & oleo calefactus adiuuat partus, ita ut à potu ambulent grauidæ. Datur & in sorbitione. Ipse caulis decoctus facit lactis abundantia nutricibus, coloremq; meliorē infantū: utilissimus ihs que lac sibi coire sentiant. Instillat̄ auribus succus, calidusq; in stranguria bilitur, cyathi mensura; & in stomachi rosionibus cum semine Cucumeris, nucleisq; pineis. Illiniſ & sedis collectionibus. Bilitur cōtra serpentes scorpionesq;, radix uero illinitur. Eademq; decocta in oleo punici mali calyce, auriū morbis præsidium est. Hæc omnia ex albo. Cleomporus nigro prohibet uesci, ut morbos faciente, de albo consentiens. Agathocles etiam contra sanguinem tauri demonstrat succo eius uti. Refrigeratoriā tamē uim esse cōuenit nigro, & hac causa imponendū cum polenta, Zeno radice albi stranguriā docet sanari.

11 DE SERI

NOMINA.

ΕΠΙΣ Græcis, Seris & Intubus Latinis uocatur. Reliqua quæ illi sunt nomina, in generum distinctione mox dicemus.

GENERA.

Satiuus Intubus. Intubum Latini in duo genera digesserunt, in satiuū & erraticum. Satiuū, qui non nisi cultu & humana diligentia prouenit. Erraticū uero, qui suæ spontis & liber, sub nulla olitoris lege uagatur & errat, dixerunt. Satiuus Intubus, quem priuatim, Plinio lib. xx, cap. viij. teste, Serin nominarūt ueteres, in duas distrahitur species. Vna latiore folio constat, Lactucæ similior. Hæc corrupta ab Intybo uoce, in Hetruria Endiuia. passim Endiuia appellatur. Et debet in omnibus pro uera Endiuia usurpari officinis. Nam qua hodie sub hac uoce utuntur, non est uera Endiuia, sed Lactuca sylvestris, ut suo diximus loco. Germanicè Endiuien uocari potest. Altera angustiora seriola. folia habet, & subamara est. Hæc diminutuō à Seris nomine Seriola dicitur, quod scariola. deinde corruptentes recentiores Scariolam fecerunt, germanicè Scariol appellari poterit. Erraticus iterum Intybus in duas species, Plinio loco antea citato auctore, degenerat. Vna, quæ Græcis ab insigne amaritudine πηλεις, η λυχνειος nomina. Cichorea. tur, Latinis autē Ambubeia. Vulgus herbariorū & officinæ Cichoreā uocant, Germani Wegwarten/ quasi uiarum custodem, uel Wegweis/ quod peregrinis quasi Hedypnois. uiam indicare uideatur. Altera, quæ latiore folio prodit, Plinio Hedypnois nominatur, haud dubiè non alia ratione, nisi quod suauiter dormire, somnumq; irrepere faciat. Vel, si paulò durior hæc uidetur interpretatio, quod flos eius preter alias Serides suauiter admodū spiret. Theophrasto libro septimo de plantarū historia, cap. Aphaca. pite septimo, & Plinio lib. xxi, cap. xv. Aphaca alio nomine appellatur: diuersa tamen ab ea quam suprà descripsimus, & quæ alias Vitia sylvestris dicitur. Vulgo Dens leonis. Dens leonis, quod folium sinuatim per laciniias denticulatū sit, & Rostrum porcinum nominatur. Officinis nostris, que barbaris delectantur uocibus, Taraxacon, Taraxacon. aut Altaraxacon dicitur, Germanis Kölfrant/Pfaffenrölin/Pfaffenblatt.

FORMA.

Satiuus Intubus. Satiuus Intubus caulem edit magnum, rotundum, striatum, frequentibus surculis brachiatū. Germinat foliatu statim à radice uenoso. Flos illi in ramusculis cœruleus, & nonnunquam etiam candidus emicat. Prima autem eius species, ut diximus, folio latiore, altero angustiore constat. Erratici Intubi genus primum, quod Cichorium. Cichorium uocant, germinat à radice post Vergilias, folio Betæ laciniato, ferè semper in solo procumbente: caule magno, fistuloso, frangi cōtumace, multis ramulis brachiato, ad uinctum quoque lentis: flore cœruleo, interdum albo, particulatim usque in autumnū erumpente, qui nubilo etiam die solis exortu panditur, & cum eo circumagit in occasum, noctu semper compressus, & interdiu hiscens. Hinc panditur rudissimus quorundā error, qui hanc herbā quam Germani Wegwart nominant, Heliotropiū esse cōtendunt, cum tamen primum folia repugnant, quæ non sunt Ocimo similia, neque candida, sed nigricantia magis. Deinde non candidum, sed magna ex parte cœruleū florem habet. Radix denique eius, ut Heliotropiū, non inutilis, sed, experientia teste, mirè efficax. Quibus omnibus accedit manifesta cum alijs satiuis Intubis similitudo, quæ una satis docet Intubū esse sylvestrē, & non Heliotropiū. Ut quorundam temeritatē non satis mirari queam, qui contra apertam ueritatem, & omnium medicorum cōsensum, secus pronunciare audent. Leonis dens. Alterum, quod Leonis dens nominatur, folijs multis constat, utrinq; denticulatis, in terra sesilibus, cauliculis dodrantalibus, concavis, leuibus & enodibus, flore luteo, sti-

677

INTVBVM SATIVVM
LATIFOLIVM.

Endivien.

113

INTUBUM SATIVVM
ANGVSTIFOLIVM.

Scariol.

HEDYPNOIS

Kölkraut.

A teo, stipantibus in circulum foliolis coronato, qui senescens euanescit in lanuginē, quæ cum aura raptim fertur.

LOCVS.

Satiuus non prouenit nisi in hortis cultu & diligentia humana; haud tamen difficulter ubi satus fuerit, emergit. Erratici prima species passim iuxta itinera nascit. Altera in hortis, & passim ferè etiam sponte sua gignitur.

TEMPS.

Satiuus Junio & Julio mensibus floret. Cichoriū eodem ferè tempore incipit florere, & in autumnum usque durat. Hedypnoidis in Martio erumpunt flores, & in aestatem usque perdurant.

TEMPERAMENTVM.

Seris olus est subamarū, & magis quod sylvestre est, quod ob id ipsum Picrida quidam nuncupant, quidam uero Cichorium appellant. Est autem ea siccæ frigidæq; temperaturæ, utruncq; secundo abscessu. Porro domestica magis etiam quam sylvestris refrigerat. Sed & humiditatis multæ admistio siccitatem extinguit. Vtrunque autem adstringentis qualitatis particeps est.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Omnes adstringunt & refrigerant, & stomachū adiuuant. Aluum fistunt cocte, si cum aceto assumentur. Sylvestres autem stomacho meliores. Comestī imbecillū & æstuantem leniunt. Cardiacis per se, aut cum polenta utiliter illinuntur. Podagrī & oculorū inflammationibus succurrunt. Herba & radix illita, percussis à scorione subuenit. Ignibus sacris cum polenta medetur. Succus eorum cum cerusa & aceto utiliter ijs quæ refrigerationem desiderant inungitur.

EX PLINIO.

B Intubī quoq; nō extra remedia sunt. Succus eorum cum rosaceo & aceto capitis dolores lenit. Idemq; cum uino potus, iecinoribus & uesicæ & epiphoris imponit. Cichoriū refrigerat. In cibo sumptum & illitum collectiones, succusq; decocti uentrem soluit, iecinori & renibus, & stomacho prodest. Item si in aceto decoquatur, urinæ tormina discutit. Item morbum regium è mulso, si sine febre sit. Vesicam adiuuat. Mulierum purgationibus quidem decoctū in aqua adeò prodest, ut emortuos partus trahat. Adiçciunt magi, succo totius cum oleo perunctos fauorabiliores fieri, & quæ uelint facilius impetrare. Hedypnois stomachum dissolutū adstrin git cocta: crudaq; fistit aluum. Et dysentericis prodest magis cum lente. Rupta & conuulsa utroque genere iuuantur. Item quibus genitura ualetudinis morbo effluat. Seris utracq; stomacho utilissima, præcipue quem humor uexat. Cum ace- to in cibo refrigerant uel illitæ, discutiuntq; & alios quam stomachi. Cum polenta sylvestriū radices stomachi causa sorbentur, & cardiacis illinuntur super sinistrā mammam ex aceto. Omnes hæ & podagricis utiles, & sanguinē reiçientibus. Item quibus genitura fluit, alterno dierum potu.

EX SYMEONE SETHI.

Stomacho bonum est Intubum, si cum aceto quis eo utatur. Postquam decoctū est, aluum fistit. Obstructiones auferendi uim habet, ut nullum aliud olus. Sanguinis feruorem sedat, & inflammations iecoris discutit, & ictericos iuuat. Iecur proprietate quadā corroborat. Mediocriter somnū inducit. Tradunt quidā post uenæ sectionē, aut cucurbitas, si quis cum aceto utatur, iecinoris sanitatē conseruare. Venoris appetentiā extinguit, & semen genitale in ijs qui frigidam habent temperaturam, minuit. Vtile est ad sanguinis excretionē. Huius etiam decoctum iecinori admodum utile. Semen febres ex flaua bile ortas iuuat; at lieni nocet.

DE STAPHY-

PASTINACA SATI
VA PRIMA.

Zam Pasteney.

PASTINACA SATI
VA ALTERA.
Seelrüben

A

NOMINA.

ΤΑΦΥΛΙΝΟΣ græcè, Pastinaca latinè dicitur, Germanicè Pastiney / oder Pastnachen. Pastinacæ uero nomen à pascendo dictum uidetur; Pastinaca unde dicta.

natura enim ei calens, sapor uehemens, alit corpus, & Venerem cit.

GENERA.

Duplex Pastinacæ genus. Una enim sativa est, quæ iterum duorum est generū. Vnum genus quod uulgò Carota dicitur, Germanicè ȝam Pastiney / & rot Rüben. Alterū, quod quidam inter Rapa connumerant. Hinc est quod Germani geel Rüben uocant. Sylvestris altera, quæ propriè Staphylinus Grecis nominatur, germanicè autem wild Pastiney / oder Vogelnest.

FORMA.

Folia Gingidi habet Pastinaca sylvestris, latiora tamen & subamara. Caulem rectum, asperumq; umbellam Anetho similē obtinentē, in qua flores candidi, exiguum quiddam purpurei in medio habentes, & ferè ad croceū accendentis. Radix dīgiti crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta mandit. Hortenses sylvestribus per omnia similes sunt, nisi quod flores in medio purpureū quiddam non habeant, & radix unius in suprema sui parte purpurea sit, alterius autē magis lutea.

LOCVS.

Passim circa itinera, loca petrosa, & hortorū macerias sua sponte proueniunt erraticæ. Satiuæ in hortis nascuntur.

TEMPS.

Iulio & Augusto mensibus flores & semina Dauco similia producit utraq;

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & abstergit utraq; magis tamen sylvestris.

B

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Erraticæ semen potum aut appositiū menses ducit. Vrinæ difficultatibus, hydro picis, & pleuriticis in potu confert. Contra uenenatorum morsus & iictus utile. Ferunt non lædi à uenenatis qui id presumpserint. Cōceptus adiuuat. Radix ipsa urinam cit, & Venerem stimulat. Fetus ex utero pellit apposita. Folia trita cum melle imposita ulcera depascentia expurgant. Hortensis Pastinaca cibo aptior est. Ad eadem, sed minori efficacia, prodest.

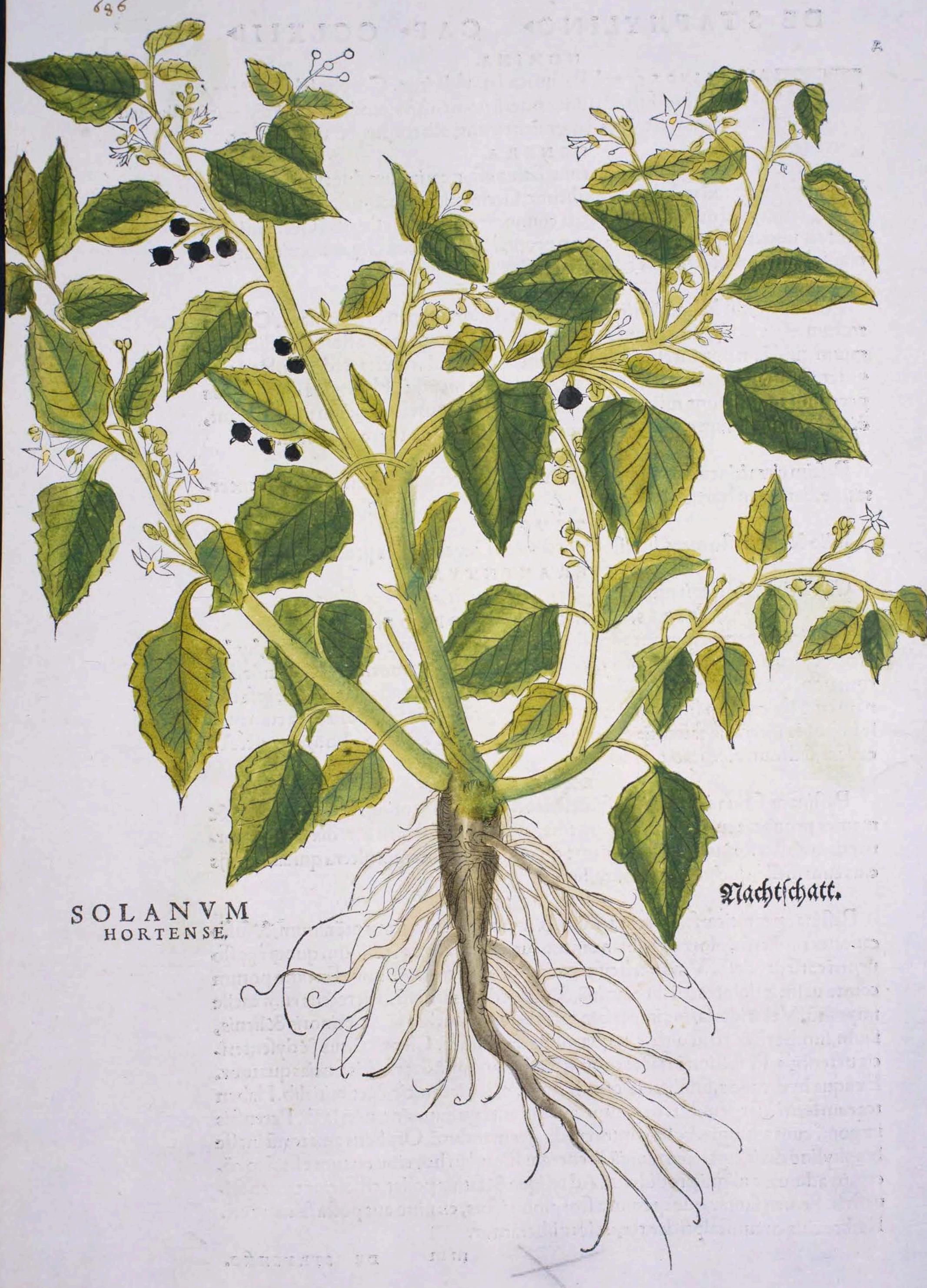
EX GALENO.

Pastinaca sativa imbecillior, sylvestris ad omnia potentior. Vrinas mouet, & menses prouocat cum herba quidem tota, tum maximè semen & radix. Habet porrò etiam abstersorium in se quippiam: quamobrem pascentia ulcera quidam folijs eius cum melle, quò pura reddant, illinunt.

EX PLINIO.

Pastinacæ erraticæ semen contritum, & in uino potum, tumentē aluum, & suffocationes mulierū doloresq; lenit in tantum ut uuluas corrigat. Illitum quoq; ē passo uentri earū prodest. Viris uero cum panis portione æqua tritum. Ex uino potum contra ventris dolores. Pellit & urinā, & phagedenas ulcerū sistit recens cum melle impositū. Vel aridæ farinæ inspersam radicē eius Dieuches cōtra iecinoris & lienis, ilium, lumborū & renū uitia, ex aqua mulsa dari iubet. Cleopantus & dysentericis ueteribus. Philistion in lacte coquit, & ad stranguriā dat radicis uncias quatuor. Ex aqua hydropticis, similiter & opisthotonicis, & pleuriticis, & comitialib. Habentes eam feriri à serpentibus negantur, aut qui antè gustauerint, non lædi. Percussis imponit cum axungia. Folia contra cruditates mandunt. Orpheus amatoriū inesse Staphylino dixit, fortassis quoniā Venerem stimulari hoc cibo certum est: ideo cōceptus adiuuare aliqui prodiderūt. Ad reliqua & sativa pollet, efficacior tamen sylvestris. Semen satiuæ quoq; contra scorpionū iictus, ex uino aut posca salutare est. Radice eius circuncalpti dentes, dolore liberantur.

mm DE STRYCHNO.

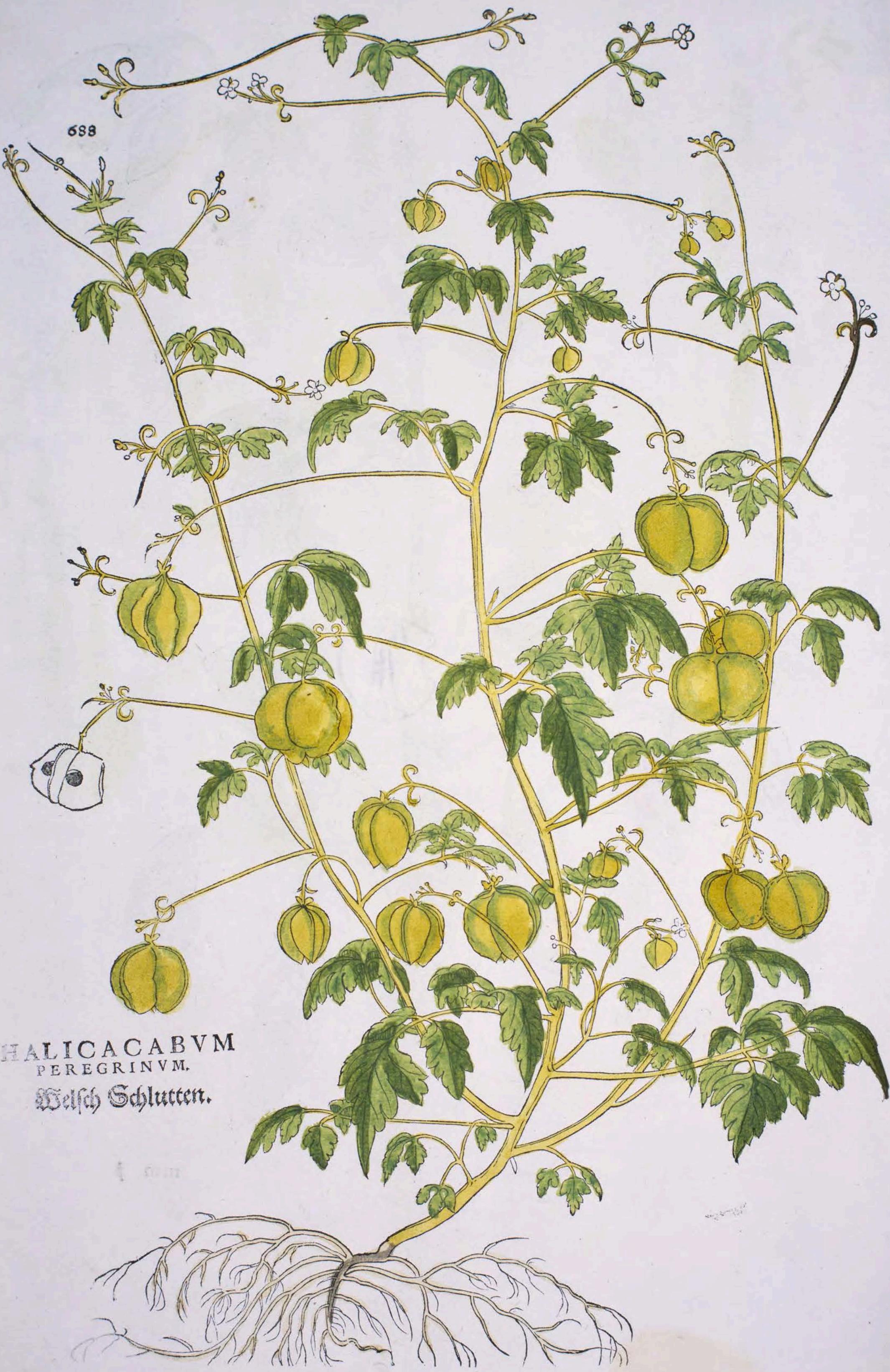

HALICACABVM

VVLGARE.

Judendoden,

690

STRAMONIA.

Rauh öpfeltraut.

A

NOMINA.

ΤΡΥΞΝΟΣ græcè, Galeno per unius literæ abiectionem τρύχνος, Solanum latinè, officinis Solatrum, uulgo Cucus, Vua lupina, Vua uulpis, Morellaç dicitur. Germanicè Nachtschatt.

*Solanum solatrum.**Morella.*

GENERA.

Quatuor, Dioscoride & Galeno autoribus, Solani sunt genera. Primū hortense dicitur, quod scilicet olim in hortis cum alijs oleribus quæ edendo sunt, seminatur. Hodie sua sponte, & inuitis cultoribus prouenit. Nigrum alio nomine, à nigris nimirum folijs, aut in extrema maturitate fructu nigro, appellatur. Germanis simpliciter Nachtschatt uocatur. Secundum, quod priuatim Halicacabum nominatur. Vesicariā quoq; uocant à folliculis quos producit, vesicarum in animantibus speciem imitantibus, uel quod uesicæ caclulis medeatur. Officinæ Arabes secutæ, corrupto Halicacabi nomine, Alkakengi appellant. Germani nostri Judenhütlin/ oder Doctlin/ Judenkirschen/ Schlitten/ Boberellen/ Rot Nachtschatten. Est præterea alia Halicacabi species nuperrimè inuenta, & aliunde in Germaniam allata, cuius nemo antiquorum scriptorum, quod sciam, mentionem fecit. Nos discribinis gratia Halicacabū peregrinū nominauimus. Germanicè welsch Schlutten non ineptè nuncupauimus. Tertium Solanum somnificū, ab effectu scilicet nominant. Sunt qui Solatrum dormitorū uel marinum dicant, quod rupibus non sicut in mari inueniatur. Quartum Græcis μαρνηφ, hoc est, furiosum nominatur, officinis Solatrum mortale.

*Solanum hortense.**Halicacabum.**Vesicaria.**Alkakengi.**Nachtschatten.**Solanum somnificum.**Dormitorum.**Marinum.**Furiosum.**Mortale.*

FORMA.

B Solanū hortense frutex est esculentus, exilis, alas multas habens, folia nigra Ocum maiora & latiora, fructum rotundū, uiridem, cum autem maturuerit nigrum, aut rufum. Flos huic candidat. Halicacabū folijs priori simile, latioribus tamen. Caules eius postquam increuerunt in terram inclinant. Fructum fert in folliculis rotundis uesicis similibus, rufum, rotundum, leuem, uuarum acinis similem, quo coronarij utuntur texentes coronas. Peregrinum planta est pergulis operiendis aptissima; latissimè enim suis clauiculis se diffundit. Folia habet oblonga, & laci niata. Flores candidos, uesiculas Halicacabo similes, in quibus semen includitur pisis aut ciceribus simile, in cuius medio effigies ueluti cordis humani insculpta & incisa apparent. Somnificum frutex est ramos habens multos, densos & lignosos, difficile fragiles, folijs pinguibus refertos, mali cotonei similitudine, florem rubrum, grandem. Semen in siliquis croceum. Radicem corticem habentem subrubrum, grandem. Furiosum folium obtinet Erucae simile, maius tamen, satis ad spinam quam Pæderota uocant accedens. Caules à radice proceros decem aut duodecim emittit, ulnarū cubitorūmue quatuor altitudine, capitulum effigie oliuæ insidens, sed hirsutum ut Platani pilulae, maius tamen & latius. Florem nigrum, post hunc fructum racemosum, rotundum, nigrum, denis aut duodenis acinis constantem, Hederæ corymbis similibus, mollibus ut uuæ. Radicē candidam, crassam, cauam, cubitalem. Cæterum plantatur nunc in hortis Germaniæ herba Italæ uocata Stramonæ, & pomum spinosum, quam nonnulli inter Solani species numerant, non quod descriptioni respondeat, sed quod eius folia opij odorem referre uideantur. Quare ut alijs occasionem daremus cogitandi de hac planta, hoc loco eius picturam inserere placuit. Flores huius herbæ suauem Lili spirant odorem. Vide tur uiribus parum à posterioribus generibus Solani distare. Germanicè à pomis appellare libuit, stechend oder rauch öpfelkraut.

C

LOCVS.

Hortense passim in opacis locis, & semitis obuiū est. Nascitur & in hortis. Halicacabum in uineis copiosissimē prouenit. Somnificū in saxosis nec procul à mari locis producitur. Furiosum in montanis, ac uento perflatis locis, & ubi Platani nascuntur.

TEMPS.

Hortense tota ferè æstate floret, autumno autem fructus eius maturescit. Halicacabum uesicas suas in fine Augusti, & inter initia Septembris mensis colore prium uiridi, mox paulatim rubescente profert.

TEMPERAMENTVM.

Hortense refrigerat & adstringit in secundo ordine, medium autem absolute in humectando & exiccando, Galeno lib. v. simpl. cap. ix. teste. Idem faciunt Halicacabi folia. Somnificum tertij est refrigerantiū ordinis. Manici seu furiosi cortex radicis refrigerat secundo ordine incipiente, & desiccatur in secundo iam completo, & tertio incipiente.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Hortense refrigerandi facultatē obtinet, quapropter folia ignibus sacrīs, herpetibus cum farina polentæ illita prosunt. Per se autem trita & imposita ægilopas, capitispō dolores sanant. Stomacho æstuanti auxiliantur. Parotidas cum sale trita & illita discutiunt. Succus eius ualet aduersus ignes sacros, & herpetas, cum cerusa, rosa, ceo & lithargyro. Ad ægilopas uerò cum pane. Infantium quoq; ardori, quem syriasis uocant Græci, cum rosaceo perfusus proficit. Miscetur collyrijs pro aqua aut ouo contra acres fluxiones ad inunctiounes. Aurium dolori instillatus prodest. Muliobria profluua in lana appositus fistit. Succus fuluo gallinarum in domibus ober rantium fimo subactus & linteo appositus ægilopis remedio est. Halicacabum uim usumq; hortensis Solani habet, uerum non comeditur. Fructus eius potus, eò quod urinā mouet, regium morbum expurgat. Vtrorumq; herba exprimitur, & succus siccatus in umbra reponitur, ad eadem utilis. Somnifici radicis cortex in uino drachmæ pondere potus somnificam facultatē obtinet Papaueris succo mitorem. Fructus uehementer urinam cit. Corymbi eius ferè duodecim hydropicis dantur. Plures autem poti ecstasim faciunt. Remedio est aqua mulsa copiosa potui data. Succus eius medicamentis dolorem leuantibus & pastillis miscetur. In uino decoctus & in ore retentus dentiū doloribus succurrit. Radicis succus cum melle inunctus oculorū hebetudines tollit. Furiosi radix in uino drachmæ unius pondere pota non illepidas neq; iniucundas imagines speciēsue efficit. Duarū uerò drachmarum pondere pota, ad tres usq; dies ecstasim affert. Quatuor autē drachmæ haustæ interimunt. Remedio est aqua mulsa maiore copia pota, & uomitione reiecta.

EX GALENO.

Solanum esculentū quod in hortis nascitur, notū est omnibus, utunturq; illo ad omnia ea quae refrigerari & adstringi postulant. Cæteroru uerò non esculentorum unum quidem nuncupatur Halicacabum, fructum habens rufum, acino uuæ tum figura, tum magnitudine ad similem, quo etiam ad coronas utuntur. Alterū autem fruticosum, quod somnificū, & tertium quod furiosum dicitur. Halicacabum igitur in foliorū facultate hortensi simile est, fructum habens ciendæ urinæ idoneum: proinde multis compositis facultatibus quae ad iecur, ad uescam & renes accommodantur, miscetur. Solani uerò somnifici cortex radicis si cum uino bibatur, somnū accersit drachmæ pondere sumptus. Sed & ad cætera Papaueris succo persimilis est, nisi quod eosq; imbecillior est, ut ipse tertij habeatur ordinis refrigerantiū, quem hic in quarto sit constitutus. Huius semen urinā mouendi facultatem habet. Si autem plus

A tem plus duodecim corymbis hauseris, dementiā furiāmue adsciscet. Porrò quod reliquum est ex dictis Solanis, ad medicationes quē intrō in corpus adhibentur, inutile est. Nam si quatuor eius drachmæ sumantur, mortem inferent; si pauciores, insaniam. Vna certè innoxie offertur, cæterū nec ipsa utile quid obtinet. Verum si foris corpori illinatur, ulcera maligna & depascentia curat. Sed ad talia radicis cortex optimus est.

EX PLINIO.

Strychno, quam quidam Trychnon scripsere, utinam nec coronarij in Aegypto uterentur, quos inuitat Hederæ florū similitudo, in duobus eius generibus. Quorum alterum cui acini coccinei, granosi folliculi, Halicacabū uocant. Nostri autem uesicariam, quoniā uesicæ & calculis prodest. Frutex est surculosus uerius quam *vesicaria*. herba, folliculis magnis latisq; & turbinatis, grandi intus acino, qui maturescit No uembri mense. Tertio folia *Ocimi*, minimè diligenter demonstranda. Reme dia enim, non uenena tractamus; quippe insaniam facit paruo quoq; succo. Quan quam & Græci autores in iocum uertere. Drachmæ enim pondere lusum pudoris gigni dixerunt, species uanas imaginesq; conspicuas obuersari demonstrantes. Duplcatum hunc modum, legitimā insaniam facere. Quicquid uerò adjiciatur ponde ri, repræsentari mortem. Hoc est uenenum quod innocentissimi autores simpliciter Dorycnion appellauere, ab eo quod cuspides in prælijs tingerentur illo pa sim nascente. Quin & alterum genus soporiferum est, atq; etiam opio uelocius ad mortem. Laudatum uerò à Diocle & Euenore; quippe præsentaneum remedium ad dentes mobiles firmando, si colluerentur; huic tamen exceptionem addidere, ne diutius id fieret: delirationem enim gigni eo. Cōmendatur & in cibis tertium genus, licet præferatur hortensis saporibus. Et nihil esse corporis malorum, cui non salutare sit Strychnos, Xenocrates predicat. Somnifici radicem bibunt qui sunt uaticinandi callentes, quod furere ad confirmandas superstitiones aspici se uolunt. Remedio est (id enim libentius retulerim) aqua copiosa mulsa calida potui data. Nec illud præteribo, aspidum naturæ Solanū somnificum in tantum aduersum, utr dice eius propius admota soporentur, illud sopore eneante uim earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur.

APPENDIX.

Quod nos somnificum esse dicimus Solanum, aliqui hortense non sine maximo errore esse putant, plurimumq; suibus conferre, ac easdem à letalibus morbis præseruare asserunt. Nos tamen non laboramus magnopere quomodo suibus succurrat, sed quid in homine possit magis consideramus, quum constet pleraque alijs animantibus esse cibum, quæ homini uenenum sunt. Experientia uerò cognitum est, geminos pueros statim ex esu acinorum huius generis Solani mortuos esse. Quod sanè exemplum nos mouet ut somniferum esse credamus, potissimum cum in uniuersum ferè illi descriptio quadret, uno hoc dempto, quod semen non habet in siliquis croceum. Sunt autem notæ quædam in hortensis etiam delinatione quæ illi non conueniunt. Neque enim exilis est frutex, sed propemodum arborescens; neque etiam florem candidum, sed spadiceum obtinet. Quod uerò ad flores & fructum attinet, uidetur accedere ad historiā Solani furiosi, ut suspicio ferè sit duorum horum generum historias esse confusas: quam quidem auget Theophrastus, qui in eorundē descriptione nonnihil à Dioscoride uariat. Quicquid uerò sit, certum est Solani esse speciem, quod forma ipsa foliorū abundē docet: atq; huic uehementē refrigerandi uim, maximē si paulò copiosius sumat, inesse, ut hoc nomine pro somnifero Solano eius usus medicis nullo periculo esse queat. Nos uulgi sententiā sequuti, appellauimus *Dollkraut*. Posset etiam germanicè uocari *Schlaff Nachtschatt*. Sunt qui *Sewkraut* nominant. Quod si tamē hæc nō nullis haud satisfecerint, certè necesse erit *Mandragoræ* speciem esse fateantur tertiam, quam pingit Theophrastus lib.

c stus lib. vi. de hist. plant. cap. ij. ijs uerbis: ἵδις δὲ οὐαρπός τοι μανδραγόρες τῷ μέλασται καὶ πάχειας τούτης οὐαρπός τῷ χυμῷ. hoc est, fructus Mandragorae peculiaris, quia niger, acinosusque, & uinosus suo sapore sentitur. Hæc enim omnes notæ in fructu huius fruticis reperiuntur. Sed plura ea de re in capite de Mandragora diximus.

DE SYMPHYTO MAGNO CAP. CCLXV

NOMINA.

Sympytum curdictum.

ΥΜΦΥΤΟΝ, ἡ σύμφυτη μέγα Græcis, Symphytū & Solidago Latinis, officinis & herbarijs Consolida maior, Germanis Walwurz/Schwarzwurz/Schmerwurz/große beynwell. Nomen illi apud Græcos Latinosque egregia constringendi & conglutinandi uis fecit.

FORMA.

*Consolida maior
Obiectio diluitur*

Caulem emittit binum cubitorum, aut maiorem, leuem, crassum, angulosum, Sonchi modo inanem, circa quem folia sunt non magnis interuallis distantia, hirsuta, angusta, oblonga, ad Buglossi foliorum figuram accendentia. Habet caulis secundum angulos eminentias quasdam productas. Folium tenue ex singulis aliis prodit. Flores lutei, & semen Verbasci. Totus uero caulis & folia quandam lanuginē modicè asperam, tactu pruritum mouentem, habent. Radices in superficie extráue nigrae, intus candidæ & glutinosæ, quarum est usus. Hæc siquidem deliniatio admissim huic herbæ quæ uulgò Consolida maior appellatur, competere uidetur, quod nulla prorsus sit nota quæ illi non quadret. Sed obtrudet quispiam, florum colorum non respondere, quem Dioscorides luteum esse dicit, quum in nostra Consolida alius sit. Cui ita responsum uolo. Coloris ista in floribus diuersitas non tantum momenti est, ut aliud à Consolida maior Symphyton esse, conuincere possit: neque enim ubique terrarum, etiam earundem herbarum, flores similes sunt. Exemplo est Buglossum, quod Boraginem hodie officinæ uocant: hoc enim interdū albos, quos nos Norimbergæ & Culmachiæ saepe uidimus: magna autē ex parte purpureos producit flores. Sic quoque Symphytum frequenter flore subrubro, uelle niter purpurascente, ut Onoltzbachij, rarius candido conspicitur. Tubingæ tamen omnia flore albo uisuntur. Luteis floribus nullum in Germania uidisse me memini. Quod autem alios quam luteos nonnunquam proferat flores Symphytum, sat is docet Apuleius in cōmentariolo illo quem de herbis conscripsit, qui illius flores nigros esse tradit, subrubros aut subpurpleos haud dubiè innuens. Nos una pictura utroque flores exhibemus. Germani candidis floribus Symphytum fœminæ, subrubris uero marem appellant. Cæterum non est quod in Symphyti descriptione te perturbet aut remoretur, quod idem caulis simul leuis & angulosus dicitur: id enim sic intelligendum uenit, quod caulis non perpetuo leuis aut angulosus sit, sed modo hunc, modo illum producat pro soli diuersitate.

LOCVS.

Locis aquosis, palustribusque abunde prouenit.

TEMPVS.

Per integrum æstatem floret. Radix tamen in autumno carpenda uenit.

TEMPERAMENTVM.

Modicè, ordine scilicet secundo, calefacit, exiccat & contrahit.

VIRSES. EX DIOSCORIDE.

Radices tritæ & potæ cruenta expuentibus, ruptisque prosunt. Recentia uulnera illitæ glutinant. Carnes si unā coquantur cogunt. Inflammationibus, sedis potissimum, cum Senecionis folijs utiliter illinuntur.

EX GALE.

695

SYMPHYTVM
MAGNUM.

Walwurtz.

C

EX GALENO.

Symphytū magnum similem petræo facultatem habet, non tamen gustantibus dulce, necq; odorantibus odoratum apparet, sed ijs sanè ab illo diuersum est. Cæterum quatenus uiscositatē quandam & mordacitatē obtinet, Scillæ simile est. Utitor eo ad omnia quæ petræo. Potest autem petræum collectū in thorace, pulmo- neq; pus expurgare. Habet etiam contrahendi uim, qua sanguinis ejectionibus auxiliatur. Enterocelis imponitur, & ad conuulsa & rupta cum oxymelite bibitur. In uino decoctum ad dysenteriam, & profluuium muliebre rubrum constringendum exhibetur.

EX PLINIO.

Symphyti radix illita, enterocelas cohibet. Vulneribus sanandis tanta præstantia est, ut carnes quoq; cum coquuntur, conglutinet addita, unde & Græci nomen imposuere. Ossibus quoque fractis medetur.

SYMPHYTI PETRAEI VIRES.

Quum Dioscorides & Galenus ad Symphyti facultates lectorem in Symphyti magni historia ablegent remittantq; , necesse est ut illas ordine cōnumeremus more quidem nostro primum ex Dioscoride, deinde ex Galeno & Plinio.

EX DIOSCORIDE.

Decoctum in aqua mulsa & potum Symphytū petræum, quæ in pulmone sunt expurgat. Sanguinē reijcientibus & renūm doloribus cum aqua datur. Ad dysenteriam & rubra foeminarum profluuiā in uino decoctum bibitur. Ad conuulsa & rupta ex aceto mulso sumitur. Cōmanducatum sitim arcet. Gutturis asperitatibus prodest. Recentia uulnera glutinat, & intestinorū ramicē illitum coercet. Carnes D cum unā coquuntur conglutinat.

EX GALENO.

Symphytū petræū ex contrarijs constat facultatibus; habet enim incidendi uim quampiā, qua collectū in thorace & pulmone pus expurgare potest. Habet etiam quandam contrahendi facultatem, qua ejectionibus sanguinis auxiliatur: & tertia ad eas inest humiditas quædam non immodecē calida, per quam gustantibus dulce apparet, & odoratu iucundum. Mansum sitim extinguit, & arteriæ asperitates sanat. Porrò secundum omnium dictarū uirium mistiōē simul digerere abundē potest, simulq; corpora contrahere & constringere. Proinde enterocelis imponitur, & ad conuulsa & rupta cum oxymelite bibitur. Cæterum qui ipsum in uino decoctum ad dysenteriam, & rubrum muliebre profluuium exhibent, tanquam desicante & contrahente utuntur. Qui uero ad nephriti renūmue dolorem, tanquam expurgante & incidente.

EX PLINIO.

Vtilissimū lateribus, lienis, renibus, torminibus pectoris, pulmonibus, sanguinem reijcentibus, fauibus asperis. Bibitur radix trita, & in uino decocta, & aliquando superlinitur. Quin & cōmanducata sitim sedat, præcipueq; pulmonem refrigerat. Luxatis quoque imponitur & cōuulsis, lieni, interaneis. Aluum sistit coacta in cineres. Detractis quoq; folliculis trita cum piperis nouem granis, & ex aqua pota. Vulneribus sanandis tanta præstantia est, ut carnes quoque cum coquuntur, conglutinet addita, unde & Græci nomen imposuerunt. Ossibus quoq; fractis medetur.

697

CUCUMIS SATIVUS
VULGARIS.

Cucumērū.

nn

CVCVMER
CITRVLVS.
Citrullen.